

Handlingsplan för marint områdesskydd

Myllrande mångfald och unika naturvärden i ett ekologiskt nätverk under ytan. Slutredovisning av regeringsuppdrag M2015/771/Nm

Havs- och vattenmyndigheten
Datum: 2016-06-17

Ansvarig utgivare: Ingmar Berglund
Omslagsfoto: Magnus Martinsson

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930, 404 39 Göteborg
www.havochvatten.se

Handlingsplan för marint områdesskydd

Havs- och vattenmyndighetens rapport 2016

Förord

Havs- och vattenmyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av det befintliga nätverket av formellt skyddade marina områden och ta fram en handlingsplan för svenskt marint områdesskydd.

Denna slutredovisning omfattar den andra delen i regeringsuppdraget och är en handlingsplan för svenskt marint områdesskydd.

I den fördjupade analysen över marint områdesskydd som redovisades i januari 2016 kunde vi se att arbetet med marint områdesskydd går långsamt och att det är stora skillnader i hur områdesskyddet är fördelat geografiskt och ekologiskt.

I handlingsplanen kan vi konstatera att flera länsstyrelser prioriterat behovet av ett utökat marint områdesskydd och möjligheterna att nå arealmålet om 10% skydd av havsmiljön till år 2020 bedöms som goda. För att det marina områdesskyddet ska bli ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt enligt etappmålet inom miljömålssystemet krävs emellertid ett förstärkt och utvidgat skydd. Som tidigare signalerats är det här de stora utmaningarna finns då en utvärdering av dessa faktorer kräver ett kunskapsunderlag som inte finns idag, men som är under utveckling.

I den fördjupade analysen påtalade vi att det i handlingsplanen blir viktigt att ange tydliga mål och åtgärder för att etablera ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av marina skyddade områden. Tydliga målnivåer är viktiga att förankra med berörda och detta arbete har påbörjats inom ramen för arbetet med handlingsplanen och kräver ytterligare arbete för att slutföras.

Göteborg 17 juni 2016 Björn Sjöberg

1.	SAMMANFATTNING	7
2.	INLEDNING.....	8
2.1.	Uppdraget	8
2.2.	Återblick från fördjupad analys	9
3.	UPPDRAGETS GENOMFÖRANDE	11
3.1.	Avgränsningar	12
4.	MARINT OMRÅDESSKYDD.....	13
4.1.	Roller och ansvar.....	14
5.	ÄR VI PÅ VÄG ATT NÅ MÅLEN?	16
5.1.	Övergripande sammanfattning av länsstyrelsernas arbete i de tre havsområdena	16
5.2.	Bottniska viken.....	17
5.2.1.	Beskrivning.....	17
5.3.	Egentliga Östersjön	22
5.3.1.	Beskrivning.....	22
5.4.	Västerhavet.....	26
5.4.1.	Beskrivning.....	26
6.	HANDLINGSPLANENS ÅTGÄRDER OCH AKTIVITETER	31
6.1.	Nya marina skyddade områden	31
6.1.1.	Regionala sammanfattningar	31
6.2.	Förstärkt och utvidgat skydd.....	33
6.2.1.	Regionalt arbete	36
6.3.	Etablering av ett nationellt ramverk	37
6.3.1.	Ekologisk representativitet, konnektivitet och funktionalitet.....	38
6.3.2.	Metodik - Open Standards for Conservation.....	40
6.4.	Kunskapsunderlag.....	42
6.5.	Uppföljning	44
7.	SAMORDNINGSBEHOV	46
7.1.	Kopplingen till havsplanering och grön infrastruktur	46
7.2.	Ekonomiska styrmedel.....	47
7.2.1.	Havs- och vattenmyndigheten	48
7.2.2.	Naturvårdsverket.....	48
7.2.3.	Jordbruksverket	48
7.3.	Verksamheter och sektorer som kan påverkas av ett utökat skydd	49

1. Sammanfattning

För att nå miljömålssystemets etappmål om minst tio procent marint områdesskydd i ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk till år 2020 har Havs- och vattenmyndigheten tagit fram denna handlingsplan på uppdrag av regeringen.

Havs- och vattenmyndigheten ser stora möjligheter att nå etappmålet som rör arealen marint områdesskydd om länsstyrelsernas planerade arbete genomförs.

Havs- och vattenmyndigheten ser dock att det återstår stora utmaningar för att åstadkomma ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk. I handlingsplanen ges därför förslag på åtgärder i frågor kring arbetet med att stärka representativitet och funktionalitet.

Det är främst fem åtgärdsområden som identifierats som viktiga för att stärka det marina områdesskyddet:

- **Inrättande av marina skyddade områden.**
Länsstyrelsernas och kommunernas arbete med att inrätta nya marina skyddade områden eller förstärka befintliga områdesskydd är avgörande för att nå etappmålet. Arbetet med de planerade marina skyddade områdena behöver fortsätta och länsstyrelserna behöver få fortsatt stöd i detta arbete.
- **Förstärkt och utvidgat skydd**
För att bidra till att nå god miljöstatus i havet har Havs- och vattenmyndigheten identifierat åtgärder som innebär att värdefulla havsområden får ett förstärkt skydd. Konkret föreslås att förstärka relevanta delar av de så kallade fiskefria områdena med kompletterande områdesskydd enligt miljöbalken. Dessutom föreslås att länsstyrelserna får i uppdrag att undersöka vilka fredningsområden för fisk det är som kan vara i behov av kompletterande områdesskydd enligt miljöbalken, genom t.ex. biotopskydd. Denna åtgärd föreslås för att stärka skyddet av områdena till gagn både för livsmiljön och för fisken som en del i ekosystemet.
- **Etablering av ett nationellt ramverk**
För att kunna utveckla nätverk av marina skyddade områden som stärker det samlade skyddet och levererar mer än summan av de enskilda marina skyddade områdena krävs ett enhetligt nationellt ramverk med tydliga processer, definitioner och begrepp. Ramverket innebär ett stöd för att planera, implementera och följa upp områdesskydd. För att åstadkomma ett kostnadseffektivt skydd behöver man säkerställa att detta ramverk kan fungera både för enskilda marina skyddade områden och nätverk av marina skyddade områden samt för den gröna infrastrukturen i havet. Det innebär bland

annat att man sätter upp mätbara mål för ekologisk representativitet och funktionalitet i respektive havsområde.

- **Kunskapsuppbyggnad**

Det finns stora behov av bättre kunskapsunderlag när det gäller Sveriges havsområden. Ett förbättrat underlag ger ökade möjligheter att uppnå ett mer ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av marina skyddade områden. Det gäller såväl vid val av områden för skydd, utveckling av bevarandemål som vid inrättande av bevarandeåtgärder. Två viktiga underlag i detta arbete är djupdata och dess tillgänglighet samt en långsiktig marin kartering och tillgängliga kartor av havsområden, vilka är avgörande för framtagande av t.ex. naturtypskartor. Tillgänglig högupplöst djupdata är ett centralt och kritiskt kunskapsunderlag som idag omgärdas av hinder, vilket får konsekvenser även för förvaltningen. Det finns behov av att utveckla ett nationellt datavärdskap för marina yttäckande underlag.

- **Förbättrad uppföljning**

Funktionaliteten i skyddet kan beskrivas som hur väl skyddet är utformat för att långsiktigt säkerställa områdenas bevarandevärden. För att utvärdera bevarandemålets status, och se om de bevarandeåtgärder som vidtas har önskad effekt föreslås en samordnad och effektiv uppföljning både inom och utanför skyddade områden.

Handlingsplanen bedöms kunna genomföras inom ramen för myndigheternas befintliga resurser och de medel som finns inom havs- och fiskeriprogrammet för områdesskydd.

Naturvårdsverket har fördelat särskilda medel för arbete med reservatshandläggning till länsstyrelserna under 2016.

2. Inledning

2.1. Uppdraget

Havs- och vattenmyndigheten fick 2015-02-12 i uppdrag av regeringen att genomföra en fördjupad analys av formellt skyddade marina områden och att ta fram en handlingsplan för marint områdesskydd (M2015/771/Nm).

Uppdraget lyder:

”Regeringen uppdrar åt Havs- och vattenmyndigheten att genomföra en fördjupad analys av det befintliga nätverket av formellt skyddade marina områden och en handlingsplan för svenskt marint områdeskydd. I analysen ska ingå en bedömning av om det befintliga nätverket av formellt skyddade marina områden är ekologiskt representativt och sammanhängande samt funktionellt.

Med utgångspunkt i resultatet av den fördjupade analysen ska Havs- och vattenmyndigheten ta fram en handlingsplan. Handlingsplanen ska bidra till att öka takten i myndigheternas arbete med att nå etappmålet och därmed

även måluppfyllelsen av miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Av handlingsplanen ska det framgå hur de geografiska skyddsåtgärder som omfattas av förslaget till åtgärdsprogram enligt EU:s havsmiljödirektiv (2008/56/EG) bidrar till att nå både etappmålet och god miljöstatus.

Vid framtagande av handlingsplanen ska Havs- och vattenmyndigheten beakta hur skyddet påverkar marina ekosystemtjänster och den gröna infrastrukturen, förvaltningen av marina kulturmiljöer och att handlingsplanen kan komma att ligga till grund för redovisning av områdesskydd i havsplaner. Även kritiska brister i kunskapsunderlaget ska redovisas.”

Denna rapport är den andra delredovisningen av uppdraget och avser handlingsplanen för marint områdesskydd.

2.2. Återblick från fördjupad analys

I den fördjupade analys som Havs- och vattenmyndigheten levererade 19 januari 2016, visade vi att andelen marint områdesskydd för hela Sveriges havsområde i dagsläget omfattar 6,6 % av havsarealen. Andelen skyddade områden skiljer sig dock åt en del mellan de tre havsområdena. Det område med störst andel skydd var Västerhavet med drygt 20 % medan det i Egentliga Östersjön och Bottniska viken var 5,4 % respektive 4,7 % andel skydd.

I statistiken för det marina områdesskyddet ingår ett urval av de områdesskydd som finns. De typer av områdesskydd som ingår i statistiken som ”marina skyddade områden” är marina nationalparker, marina naturreservat och Natura 2000-områden där man rapporterat att det finns marina Natura 2000-naturtyper. Dessa kategorier har som syfte att skydda hela eller delar av den marina miljön.

Representativa marina skyddade områden

För att bedöma om nätverket av marina skyddade områden är ekologiskt representativt användes i analysen data över bottenstrukturs utbredning i kombination med olika djupintervall. Eftersom inga andra heltäckande underlag finns att tillgå gjorde vi antagandet att bottenstruktur i kombination med olika djupintervall kan ge en indikation för möjliga naturtyper och därmed ett underlag för att utvärdera ekologisk representativitet.

Analysen visar att samtliga bottenstrukturer finns representerade i marina skyddade områden i såväl Västerhavet, Östersjön som Bottniska viken men att detsamma inte gäller för alla djupintervall. Hårdbotten är skyddade i större omfattning än mjukbotten, och grunda områden är i större utsträckning skyddade än djupa områden. Det är dock viktigt att betona att ekologisk representativitet behöver utvärderas utifrån biologiska värden, vilket sannolikt är mest lämpligt att göra på en regional skala. I brist på detaljerade underlag för marina naturvärden valde vi att göra analysen med utgångspunkt i nationella heltäckande underlag.

Marint områdesskydd och konnektivitet

Vad gäller frågan om huruvida nätverket av marina skyddade områden är sammanhängande kunde det konstateras att nätverket sannolikt inte är det i dagsläget, men att bristen på grundläggande kunskap och en etablerad metod för att utvärdera konnektivitet gör det svårt att besvara frågan. Inom de regionala havsmiljökonventionerna pågår arbete med att utveckla och förbättra metodiken kring konnektivitet, och Havs- och vattenmyndigheten deltar aktivt i arbetet inom de regionala havskonventionerna Helcom och Oskar. Det pågår också ny forskning inom området, bl. a. har nyligen en dynamisk larvspridningsmodell använts för att utvärdera konnektivitet i vissa delar av Västerhavet. Denna studie visar att områden även utanför Sveriges gränser kan vara viktiga för att säkerställa konnektiviteten i det svenska nätverket av marina skyddade områden. I takt med att kunskapsläget förbättras ökar också möjligheterna att utvärdera konnektivitet. I Västerhavet har man genomfört en särskild analys av vilka områden det skulle vara viktigt att skydda för att öka konnektiviteten ur larvspridningshänseende. I avvaktan på metodik för att utvärdera konnektivitet har denna fråga i handlingsplanen utelämnats.

Marint områdesskydd och funktionalitet

I den fördjupade analysen berördes även frågan om huruvida nätverket av marina skyddade områden kan anses vara funktionellt, vilket ingår i föreliggande regeringsuppdrag. För att utvärdera om ett marint skyddat område fyller sin funktion krävs såväl tydliga, tidssatta och mätbara bevarandemål som en fungerande uppföljning av dessa. Länsstyrelserna ansvarar för att genomföra uppföljning av de marina bevarandevärden som de skyddade områdena är utsedda för, men då bevarandevärdena ofta är ofullständigt beskrivna och uppföljning är bristfällig är det svårt att utvärdera om de marina bevarandemålen nås eller inte, eller vilka åtgärder som skulle krävas för att förbättra måluppfyllelsen.

Utifrån ovanstående följer att det i dagsläget är svårt att bedöma hur pass ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt dagens nätverk är, och att vi har stora behov av kunskapsuppbyggnad, metodutveckling samt en förbättrad förvaltning.

En adaptiv förvaltning

I den fördjupade analysen resoneras kring behovet av en förvaltning som möjliggör att man integrerar utformning, förvaltning och uppföljning av marina skyddade områden samt möjliggör en anpassning/förändring av förvaltningen i takt med att ny kunskap tas fram och nya erfarenheter görs på ett adaptivt sätt. Det var särskilt tre åtgärder som föreslogs för att förbättra effektiviteten i förvaltningen:

- Samordna komplex ekologisk information till en uppsättning hanterbara bevarandevärden.
- Koppla ihop ekosystemtjänster med bevarandevärde och hot
- Ange tydliga målformuleringar, uppföljning och förvaltning

I denna rapport föreslås ett ramverk för en adaptiv förvaltning utifrån ovanstående aspekter. Detta ramverk bör utgå från metodiken *Open Standards for Conservation*.

En adaptiv förvaltning stödjer ett strukturerat, iterativt beslutsfattande och fungerar särskilt väl då man står inför stora osäkerheter i miljön, men ställer samtidigt stora krav på en god infrastruktur gällande exempelvis kontinuerlig inhämtning av data. Vidare krävs tillgängliggörande av ny kunskap och en fungerande uppföljning av marina bevarandevärden. Detta kräver i sin tur en god samverkan mellan olika marina förvaltningsprocesser och myndigheter. I den fördjupade analysen som levererades i januari 2016, resonerades det kring behoven av samordning mellan olika marina förvaltningsprocesser, förbättrade marina kunskapsunderlag samt ökad tillgänglighet av befintliga data.

Frågan om tillgängligheten av djupdata belyses också i denna rapport. Tillgången till djupdata är betydelsefull när det gäller såväl framtagande av marina naturvärdeskartor som vad det gäller förvaltning av de marina skyddade områdena.

3. Uppdragets genomförande

Arbetet med handlingsplanen för marint områdesskydd bygger till stora delar på underlag och resultat från den fördjupade analysen av formellt skyddade marina områden som redovisades i januari 2016. Erfarenheter och underlag som arbetats fram i det särskilda åtgärdsprojektet *"Skydd och förvaltning av marina områden – Västerhavet"* har också bidragit med värdefull kunskap till handlingsplanen och det kan betraktas som ett pilotprojekt där vi undersökt förutsättningarna att tillämpa adaptiv förvaltning och metodiken *Open Standards for Conservation* även för nätverk av skyddade områden.

Regeringsuppdraget anger att handlingsplanen ska vara utformad så att den kan utgöra ett underlag för redovisningen av områdesskydd i havsplaner. Detta möjliggörs genom att kartunderlaget som ingår i redovisningen konkret visar de planerade marina skyddade områdena som länsstyrelserna har rapporterat att de ska arbeta med till år 2020. Den betydande kunskapsbrist som finns kring arters och livsmiljöers utbredning i den marina miljön försvårar dock möjligheterna att identifiera de områden som är viktigast att skydda och det finns således ett stort behov av ett samordnat nationellt arbete kring en strategisk, långsiktig och kostnadseffektiv kunskapsinhämtning

I arbetet med framtagandet av handlingsplanen har en projektgrupp tillsatts med deltagare från Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. En referensgrupp har också bildats med deltagare från de myndigheter som uppdraget skulle genomföras i dialog med. Dessa är:

- berörda länsstyrelser,
- Naturvårdsverket,
- Sveriges lantbruksuniversitet,
- Sveriges geologiska undersökning,

- Sjöfartsverket,
- Kustbevakningen,
- Riksantikvarieämbetet och
- Statens energimyndighet.

Under arbetets gång har en workshop hållits för att stämma av med referensgruppen angående principerna för att uppnå ekologisk representativitet och funktionalitet i nätverket av marina skyddade områden. Detta arbete baserades på metodiken inom Open Standards for Conservation.

Två enkäter har skickats ut till länsstyrelserna skickats ut. Den ena enkäten syftade till att klargöra vilken uppföljning som i dagsläget görs i marina skyddade områden, eller planeras att göras inom respektive län, samt belysa möjliga flaskhalsar i länsstyrelsernas uppföljningsarbete. En kortfattad sammanställning av enkätundersökningens resultat återfinns i avsnittet om uppföljning.

Den andra enkäten var inriktad på frågor som kopplar till länsstyrelsernas arbete med marint områdesskydd, planer och eventuella hinder för att nå etappmålet. En sammanfattning av resultatet från denna enkät finns redovisat under varje havsområde i avsnittet om vi är på väg att nå målen.

Flera pågående processer kopplar till arbetet med handlingsplanen för marint områdesskydd, till exempel arbetet med regionala planer för grön infrastruktur och havsplaneringen. Grön infrastruktur definieras som *ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet*. Nätverket av marina skyddade områden kan anses vara en delmängd av den gröna infrastrukturen. Havsplaneringen kommer att ge ramarna för detta. Den gröna infrastrukturen i havet och nätverket av marina skyddade områden sträcker sig från strandlinjen ut till och med den ekonomiska zonen. Som det ser ut idag verkar de regionala handlingsplanerna för den gröna infrastrukturen sträcka sig ut till territorialhavsgränsen.

3.1. Avgränsningar

Arbetet med handlingsplanen har inte involverat kommunerna som också äger skyddsinstrumenten för marint områdesskydd. Samrådsprocessen har avgränsats till länsstyrelserna. En stor del av samrådet inom ramen för detta uppdrag har också samordnats med havsplaneringens pågående samråd och processer.

Havs- och vattenmyndigheten har valt att inrikta handlingsplanen på enbart de marina områdena då själva strandzonen bedömdes inte omfattas av uppdraget.

För att kunna utvärdera ekologisk representativitet och funktionalitet är det nödvändigt att upprätta målnivåer för att kunna bedöma när respektive havsområde är ekologiskt representativt och funktionellt. Dessa målnivåer är

ännu inte fastställda för respektive havsområde och detta arbete behöver således fortsätta.

4. Marint områdesskydd

Riksdagen beslutade den 18 juni 2014 om propositionen En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141). Strategin består av de etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster som regeringen har beslutat om samt de insatser som beskrivs i propositionen. Syftet med strategin är att bidra till att nå generationsmålet och flera av miljökvalitetsmålen samt målen i EU:s strategi för biologisk mångfald till 2020.

Sedan 2001 har EU:s Art- och habitat samt Fågeldirektivet implementerats i svensk lagstiftning. Detta innebär bland annat att man med stöd av miljöbalken kan inrätta Natura 2000-områden som ska ingå i EU:s nätverk av skyddade områden. Syftet är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom gemenskapen genom att alla länderna tar ansvar för att säkra sin del av det gemensamma arv som naturen är.

EU:s havsmiljödirektiv, införlivat i svensk rätt genom havsmiljöförordningen har som mål att nå och upprätthålla god miljöstatus i havsmiljön. För att nå god miljöstatus ska åtgärdsprogram tas fram och enligt artikel 13.4 i direktivet ska åtgärdsprogrammen omfatta geografiska skyddsåtgärder för att bidra till att skapa sammanhängande och representativa nätverk av marina skyddsområden. Exempel på geografiska skyddsområden som anges är Natura 2000-områden och områden som erkänts inom ramen för internationella och regionala avtal, inklusive områden rapporterade till Helcoms och Ospar nätverk av marina skyddade områden. Inrättande av skyddade områden relaterar även till flera deskriptorer i havsmiljödirektivet, men i synnerhet till deskriptor 1 Bevarande av biologisk mångfald och deskriptor 6 Havsbottens integritet. Sverige har inte, implementerat ett särskilt verktyg för marint områdesskydd i havsmiljöförordningen. Istället har de befintliga skyddsinstrument som är definierade i miljöbalken bedömts som tillräckliga för att åstadkomma det ekologiskt representativa nätverket av marina skyddade områden som är målet. Sverige har även inom konventionerna för Helcom och Ospar åtagit sig att skydda representativa nätverk av marina livsmiljöer.

De arter och naturtyper som listats enligt Art- och habitatdirektivet är inte ensamt tillräckliga för att säkerställa ett ekologiskt representativt nätverk av marina skyddade områden som föreliggande handlingsplan syftar till. Det finns därför ett behov av skydda andra livsmiljöer och arter utöver dessa. Denna möjlighet ges inom ramen för havsmiljödirektivet. I de regionala havskonventionerna finns arter och livsmiljöer som kontraktsparterna åtagit sig att skydda och som bidrar till den ekologiska representativiteten och möjliggör ett mer fullständigt skydd. Som exempel kan ges de djupa mjukbottarna som inte är representerade inom Natura 2000-habitaten men

som spelar en stor roll i leveransen av viktiga ekosystemtjänster, särskilt i Västerhavet. Detta har fått till följd att de bevarandevärden som identifierats som särskilt skyddsvärda inom de regionala havskonventionerna utpekats som varande i behov av särskilda åtgärder.

Ascobans är en överenskommelse om bevarande av småvalar i Östersjön och Nordsjön. I den s.k Jastarniplanen finns en rekommendation om att utöka det marina områdesskyddet för tumlare. Inom ramen för Lifeprojektet SAMBAH (Static Acoustic Monitoring of the Baltic Sea Harbour Porpoise) har unikt underlag tagits fram om värdefulla områden för tumlare. Detta underlag har använts i länsstyrelsernas arbete med att föreslå nya Natura 2000-områden till skydd för tumlare.

Miljömålen

Regeringen beslutade den 27 februari 2014 om nya etappmål inom miljömålssystemet för att stärka biologisk mångfald och ekosystemtjänster (dnr M2014/593/Nm). Ett av dessa är etappmålet om skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden som innebär att minst 20 procent av Sveriges land- och sötvattensområden samt 10 procent av Sveriges marina områden senast år 2020 bidrar till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Enligt etappmålet ska skyddet av land och vattenmiljöer till 2020 utökas med minst 1 142 000 hektar räknat från 2012 och innebär bl.a. följande:

- Det formella skyddet av marina områden har ökat med minst 570 000 hektar.
- De ekologiska sambanden har stärkts så att skyddade och på andra sätt bevarade områden och biotoper är väl förbundna och integrerade i landskapet, inklusive den marina miljön, genom att den gröna infrastrukturen har utvecklats och förstärkts.

Etappmålet ska nås genom skydd eller annat bevarande av områden som har särskild betydelse för biologisk mångfald eller ekosystemtjänster. Bevarandet ska ske med ekologiskt representativa och väl förbundna system där reservat, andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder eller miljöanpassat brukande ingår. Systemen ska vara väl integrerade i omgivande landskap och förvaltas på ett effektivt och inkluderande sätt.

4.1. Roller och ansvar

I förordningen om områdesskydd (1998:1252) och i miljöbalkens (1998:808) 7 kapitel beskrivs ansvar och roller i arbetet med områdesskydd. Förenklat kan man säga att det är länsstyrelser och kommuner som har verktygen för att inrätta marina skyddade områden medan regeringen beslutar om Natura 2000-områden samt Oskar och Helcom MPA (marine protected area). I ekonomisk zon har inte länsstyrelsen möjlighet att själva inrätta marina skyddade områden, istället blir det regeringens uppgift att besluta om dessa skyddsområden. Därför är det, i ekonomisk zon, idag endast möjligt att inrätta Natura 2000-områden och Oskar respektive Helcom MPA. Ett framtida skyddsverktyg skulle kunna utgöras av havsplaneringens möjlighet att inrätta

så kallade föreskriftsområden. Det är vanligtvis länsstyrelserna som förvaltar de marina skyddade områdena i sitt län, inklusive Natura 2000-områden samt Ospar och Helcom MPA. Vad gäller skyddade områden som en kommun inrättat så är det vanligen kommunen själv som förvaltar dessa.

Naturvårdsverket har ett övergripande ansvar för områdesskyddet. Naturvårdsverket vägleder i frågor kring områdesskydd, är systemägare och hanterar ekonomiska resurser för att stödja och utveckla arbetet med områdesskydd.

Havs- och vattenmyndigheten vägleder och stödjer länsstyrelser och kommuner i arbetet med akvatiskt områdesskydd. Havs- och vattenmyndigheten hanterar också ekonomiska resurser för att stödja och utveckla arbetet med akvatiskt områdesskydd. En särskild överenskommelse har gjorts mellan Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket kring samarbetet inom områdesskyddet där roller och ansvar enligt förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken förtydligas. Andra frågor som tas upp i överenskommelsen mellan Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten rör bland annat frågan om samråd med länsstyrelserna, budgetplanering, kostnader för inventeringar och utredningar, värdering och förhandling, ersättning till markägare och andra sakägare, kostnader för skötsel och förvaltning samt uppföljning och utvärdering berörande skyddade områden.

Regeringen beslutar om Natura 2000-områden, marina skyddade områden inom Ospars och Helcoms nätverk av skyddade områden.

Riksantikvarieämbetet vägleder i frågor som rör kulturmiljövården och fördelar kulturmiljövårdsanslaget.

Jordbruksverket är förvaltande myndighet för havs- och fiskeriprogrammet. I programmet finns ekonomiska resurser avsatta för projekt som ska förbättra områdesskyddet i svenska vattenmiljöer. Delar av detta stöd ska bidra till att nå etappmålet om minst 10% skydd av havsmiljön till år 2020.

5. Är vi på väg att nå målen?

5.1. Övergripande sammanfattning av länsstyrelsernas arbete i de tre havsområdena

I den nationella statistiken från maj 2016 framgår att det marina områdesskyddet uppgår till 6,6% av den totala havsarealen. Utifrån vad som länsstyrelserna redovisat i arbetet med handlingsplanen som planerat skydd till år 2020 framgår det att det marina områdesskyddet kommer omfatta 15,1% av havsarealen om alla de planerade marina skyddade områdena beslutas.

I den fördjupade analysen redovisades en lägesbeskrivning över det befintliga nätverket av formellt skyddade marina områden. Statistiken som togs fram då har i föreliggande rapport kompletterats med en analys av de bevarandevärden som definierats under arbetet med framtagandet av handlingsplanen. I handlingsplanen kan nu redovisas statistik för respektive bevarandevärde samt statistik för det marina områdesskydd som länsstyrelserna planerar att inrätta till år 2020. Detta redovisas per havsområde i de kartillustrationer som ingår i handlingsplanen.

Nationellt ser vi att flera länsstyrelser prioriterat behoven av att komplettera det marina områdesskyddet med ytterligare områden för att skapa förutsättningar för ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av skyddade områden. De stora tillskotten i areal grundar sig framför allt i uppdraget till länsstyrelserna att föreslå nya Natura 2000-områden för att skydda tumlare (M2015/03259/Nm). Flera av dessa områden omfattar även andra bevarandevärden där det finns brister i dagens marina områdesskydd som till exempel värdefulla områden för sjöfågel och opåverkade djupa mjukbottnar.

Vilka är de planerade områdena?

Den stora delen av denna ökning består alltså av de förslag till Natura 2000-områden till skydd för tumlare som länsstyrelserna för närvarande bereder. Arealen för det planerade marina områdesskyddet utan dessa preliminära Natura 2000-områden är betydligt lägre och utan dessa kommer vi inte nå arealmålet till år 2020. Istället landar då det marina områdesskyddet på 7,9%. Länsstyrelserna ska redovisa de områden som föreslås som Natura 2000-områden till skydd för tumlare till regeringen i juni 2016. Därefter är det regeringen som bereder och fattar beslut om Natura 2000-områdena.

Fördelning marint områdesskydd	Antal objekt	Total areal (km ²) land + vatten	Havsareal (km ²)	Areal som exkluderas pga överlapp (km ²)	Bidragande areal i sammanställ ningen (km ²)
Nationalpark	1	388	379	0	379
Marina naturreservat	57	3599	3308	0	3308
Marina Natura 2000- områden	315	9914	8998	2357	6641
Summa (2016)	373	13901	12685	2357	10328
Planerade marina skyddade områden	73	16276	15976	2641	13336
Summa (2020)	446	30177	28661	4997	23664

Tabell 1.

Tabellen ovan visar den nationella statistiken för det marina områdesskyddet. I den översta delen av tabellen finns de kategorier av områdesskydd som inkluderas i marint områdesskydd och hur skyddet ser ut idag. Nationellt var 6,6 % av havet skyddat i maj 2016.

I den nedre delen av tabellen visas hur omfattningen av det marina områdesskyddet kan se ut om de områden som länsstyrelserna redovisat som planerade marina skyddade områden till år 2020 realiserar. Andelen skydd uppskattas då till 15,1% år 2020.

5.2. Bottniska viken

5.2.1. Beskrivning

Havsområdet Bottniska viken omfattar Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Gävleborg och Uppsala län. I området finns 20 kustkommuner. Regionen gränsar mot Finland i öster. Gränsen går från Haparanda i norr till Södra Kvarken vid Åland i söder.

Bottniska viken är avdelad vid två grunda trösklar, Södra och Norra Kvarken, vilket innebär att det tar lång tid för vattnet att omsättas, uppskattningsvis cirka 30 år. Det instängda läget gör att vattenkvaliteten här nästan helt präglas av vatten från älvar och sötvattendrag, vilket gör salthalten låg i området. Detta påverkar Bottniska vikens ekosystem och vilka arter som återfinns här. I de sydligaste, mest salta, delarna förekommer marina arter i större utsträckning än i de nordligare delarna.

Under en normal vinter når den maximala utbredningen av is hela Bottniska viken och de norra delarna av Östersjön. I Bottniska vikens kustnära områden ligger istäcket längst, mellan 100–190 dagar om året. Landhöjningen är störst i Västerbotten (cirka en cm per år) men påverkar hela Bottniska viken. Den har

inneburit att Bottniska viken saknar kulturmiljöer under vatten, vilket finns längs andra kuster i Sverige. Tidigare kustbosättningar kan istället hittas längre in på land. Däremot finns liksom i övriga havsområden fartygslämningar av kulturhistoriskt värde.

Landhöjningen i sig bidrar till en mångfald av biotoper och arter i havsmiljön. Bottniska viken är ett område med höga naturvärden. Miljöer med särskilt höga värden är till exempel områden med ängar av kransalger och kärlväxter, små öar och skär, utsjögrund samt områden med stor förekomst av blåstång/-smaltång. Det förekommer ett antal olika hotade arter. Det finns även ett antal arter som endast förekommer här, samt några arter som har sina utbredningsgränser inom området. Bottniska vikens natur och de höga naturvärdena erbjuder rika möjligheter till friluftsliv.

Kommer vi nå målen? - Resultat från förnyad fördjupad analys

Den förnyade analysen visar att Bottniska viken inte når arealmålet till 2020 om man räknar med de områden länsstyrelserna planerat arbeta med. Utifrån uppgifter från länsstyrelserna kommer man gå från dagens 4,8 % till en andel skydd på 6,3 % år 2020. En tydlig beskrivning av hur skyddet fördelas mellan de olika bevarandevärdena finns i kartillustrationen för Bottniska viken.

Länsstyrelsernas arbete med marint områdesskydd

I enkäten om arbetet med marint områdesskydd svarar man i havsområdet att det marina områdesskyddet sysselsätter 6,5 personer och omfattar totalt ca 330 persondagar. Tre av de fyra berörda länsstyrelserna anger att arbetet med det marina områdesskyddet är prioriterat. De berörda länsstyrelserna i Bottniska viken bedömer att de med de arbetsinsatser som görs idag inte kommer att uppfylla arealmålet om 10 % till år 2020 även om tre av de fyra länsstyrelserna anger att det finns en uttalad ambition att bidra till att nå etappmålet.

På frågan om vad det är som hindrar arbetet med marint områdesskydd i havsområdet svarar länsstyrelserna bland annat:

- Kunskapsbrist
- Resursbrist
- Tidsbrist

Som förslag på åtgärder som skulle öka takten i arbetet med det marina områdesskyddet anger länsstyrelserna bland annat:

- Nationella råd och riktlinjer kring vad som ska skyddas
- Ökade resurser
- Samarbete med andra länsstyrelser
- Inventeringar

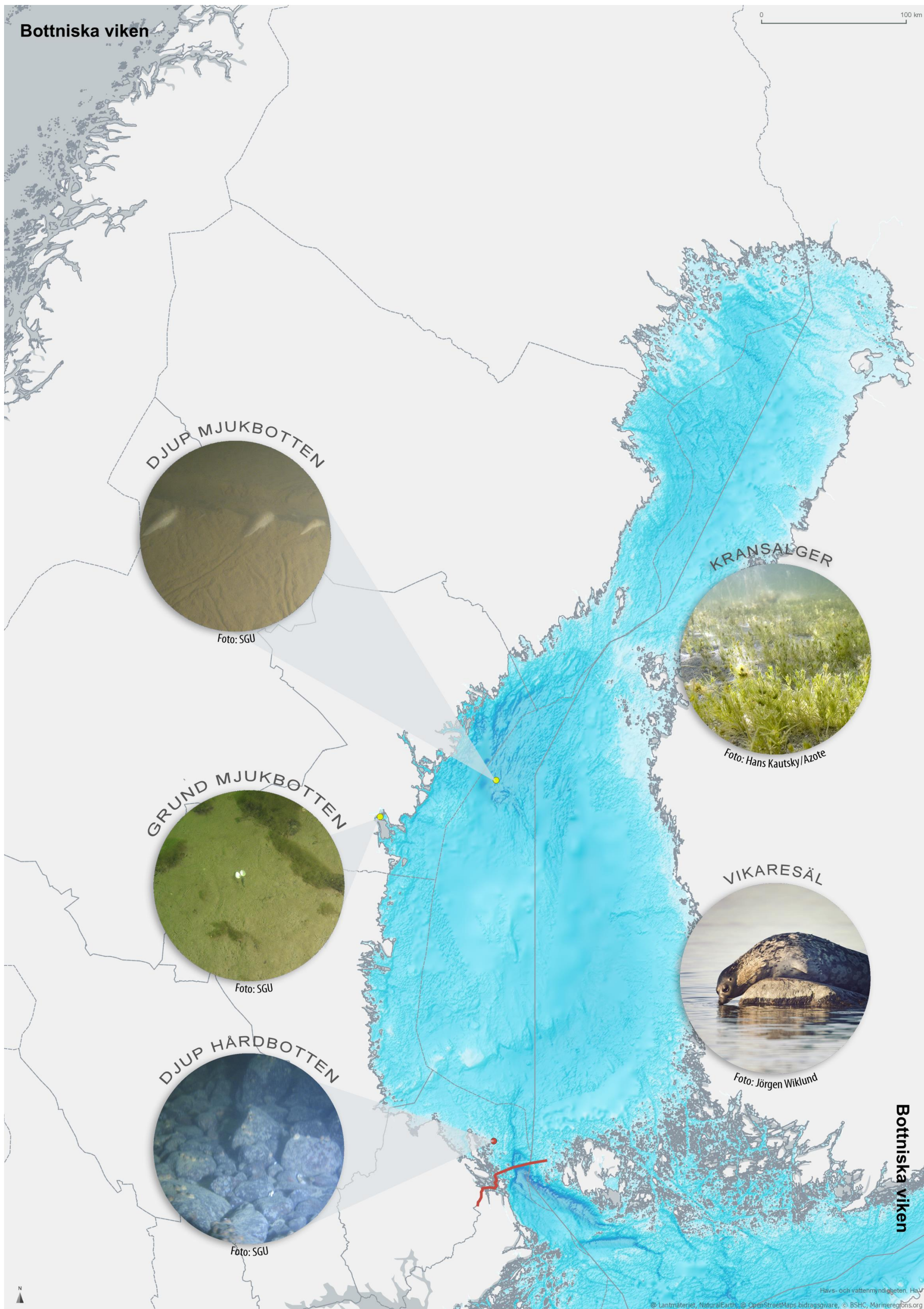
De åtgärder eller förändringar som länsstyrelserna ser behöver ske för att nå etappmålet är bland annat:

- Tillgängliggörande av data
- Ekonomiska resurser
- Riktlinjer och stöd från HaV

- Kunskapssammanställning

Nya marina skyddade områden

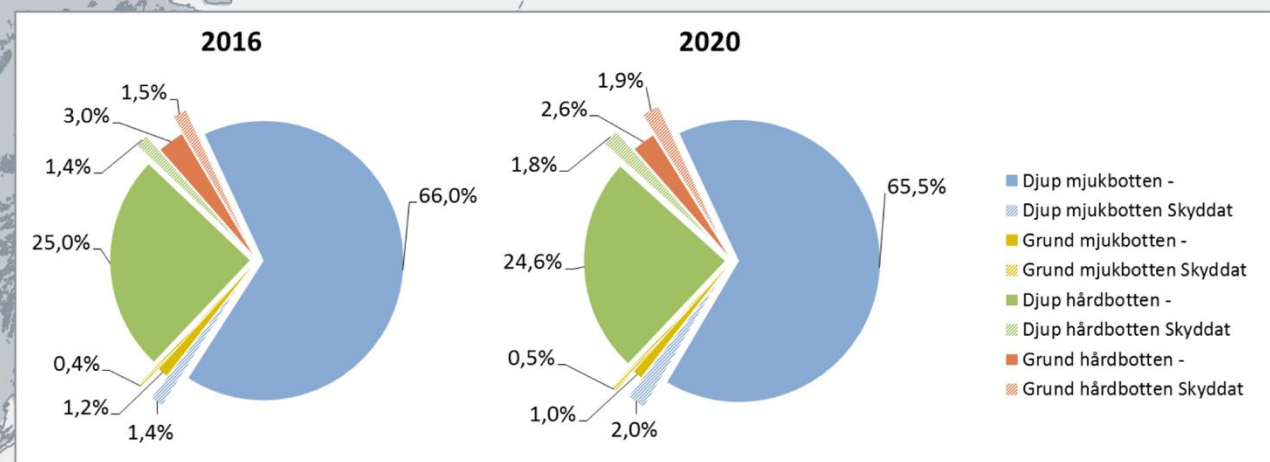
Av länsstyrelsens underlag framgår att minst 12 nya marina naturreservat planeras i havsområdet fram till år 2020. Den sammanlagda arealen av dessa områden räcker dock inte till för att nå arealmålet i havsområdet. Utifrån den statistik som finns över befintliga och planerade marina skyddade områden är det framför allt länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens och Västernorrlands län som behöver intensifiera sitt arbete med marint områdesskydd.

Bottniska viken

Bevarandevärden – Skyddets representativitet Skyddat 2016 och planerat skydd till 2020

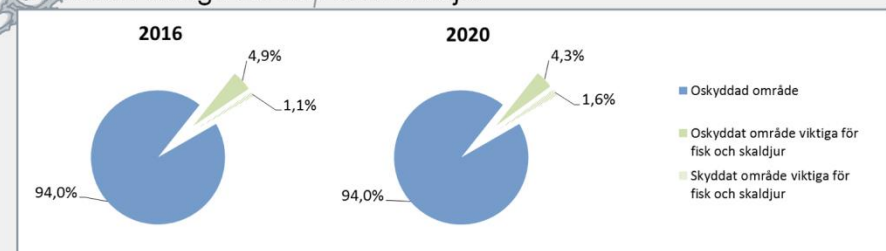
Skyddade områden per djup och substrat

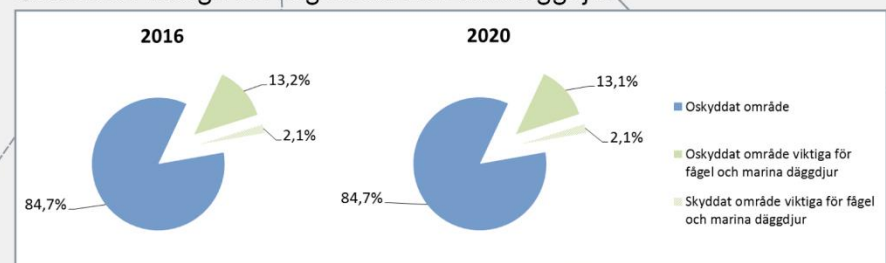
Teckenförklaring

- Planområden
- Ekonomisk zon
- Län samt territorialgräns
- Marina skyddade områden
- Planerade marina skyddade områden

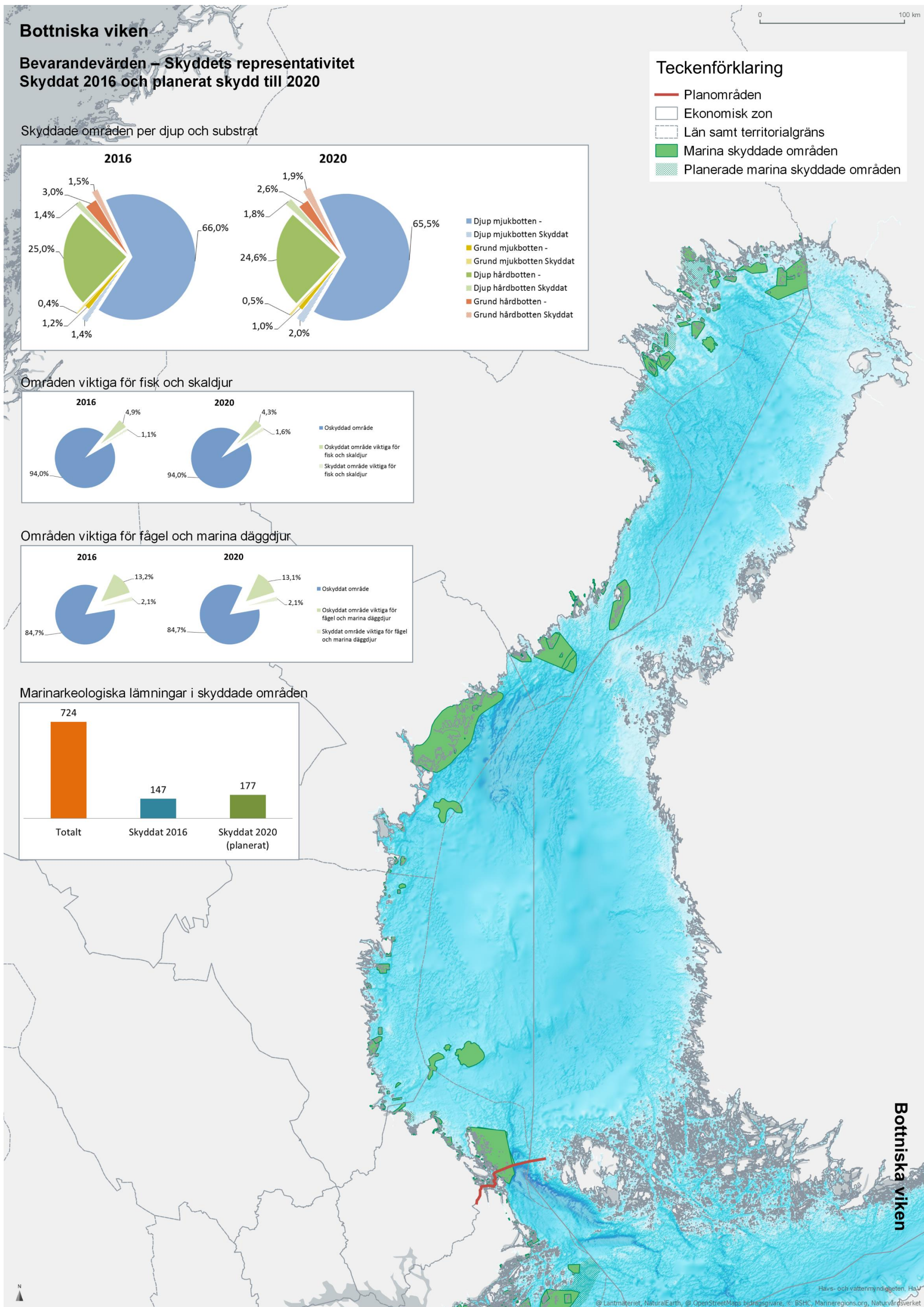
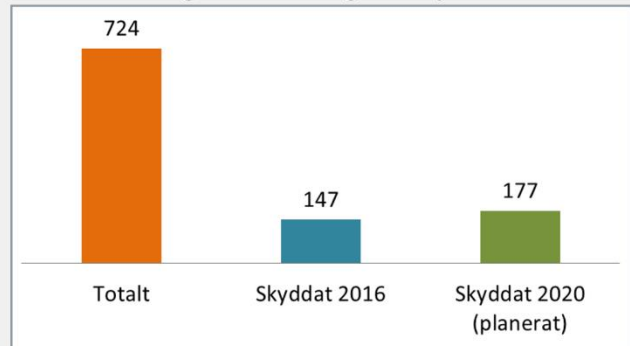
Områden viktiga för fisk och skaldjur

Områden viktiga för fågel och marina däggdjur

Marinarkeologiska lämningar i skyddade områden

Bottniska viken

5.3 Egentliga Östersjön

5.3.1. Beskrivning

Östersjöns havsområde är det största av de tre havsområdena och sträcker sig från Ålands hav, runt Skånes kust och upp genom Öresund till kommungränsen mellan Helsingborg och Höganäs. Det omfattar storstadsregionerna, Stockholm och Malmö, Sveriges största öar Gotland och Öland, unika skärgårdsmiljöer och områden av stor betydelse för fritidsboende och friluftsliv. Berörda länsstyrelser är Uppsala, Stockholm, Södermanland, Östergötland, Kalmar, Gotland, Blekinge och delar av Skåne län. Östersjön är idag ett hårt nyttjat innanhav med många intressenter, såväl nationella som internationella. Kusten runt Östersjön har ett högt exploateringsstryck. Östersjöns unika förmåga att bevara fartygslämningar och att havsnivån har stigit gör att det finns en unik kulturskatt att utforska och bevara. Inom havsområdet finns många unika miljöer och naturvärden som ger goda möjligheter att bedriva ett aktivt friluftsliv och som bör bevaras och utvecklas. I Egentliga Östersjön finns mycket stora arealer med permanent syrefria bottenar, i analysen över utbredningen av dessa bottenar uppgår andelen syrefria bottenar till 39% av havsområdet.

Kommer vi nå målen? - Resultat från förnyad fördjupad analys

För Egentliga Östersjön innebär de områden som nu bereds inför förslag om inrättande av Natura 2000-område till skyddande att man tar ett stort steg för att nå arealmålet både för havsområdet men även nationellt. I samband med att man skyddar värdefulla områden för fågel och marina däggdjur ingår även stora arealer djupa mjukbottenar som har varit en brist inom det befintliga skyddet i samtliga havsområden. Endast en liten del av dessa tumlarområden som föreslås sammanfaller med de permanent syrefria bottenarna. I Egentliga Östersjön uppgår dagens marina områdesskydd till 5,4%. Med det marina områdesskyddet som planeras till år 2020 kommer andelen marint områdesskydd uppgå till 17,3%. Utan det område som bereds inför förslag om Natura 2000-område för tumlare kommer andelen marint områdesskydd som planeras endast uppgå till 6,3% år 2020.

Länsstyrelsernas arbete med skyddade områden

I den enkät som länsstyrelserna i havsområdet svarat på framgår att det är 7 personer som arbetar med marint områdesskydd och tiden som läggs på detta havsområde är ca 570 persondagar. Eftersom Skånes läns länsstyrelse omfattas av både Egentliga Östersjöns och Västerhavets havsområde förekommer Skånes uppgifter i båda havsområdena och därför kan siffrorna som beskriver länsstyrelsernas arbete vara lite i överkant. Av de sju länsstyrelserna som svarat anger sex av dem att arbetet med marint områdesskydd är prioriterat på länsstyrelsen. Fem av de sju länsstyrelser som svarat tror att de kommer nå arealmålet till år 2020. Det är dock bara tre länsstyrelser som säger att det finns en uttalad ambition att nå arealmålet på sin länsstyrelse.

På frågan om vilka hinder de anser vara störst i arbetet med marint områdesskydd anges bland annat följande:

- Kunskapsbrist
- Resursbrist
- Saknar riktade medel
- Tidsbrist, långa processer
- Terrester prioritering

På frågan om förslag på åtgärder för att öka takten i arbetet med marint områdesskydd anger de bland annat:

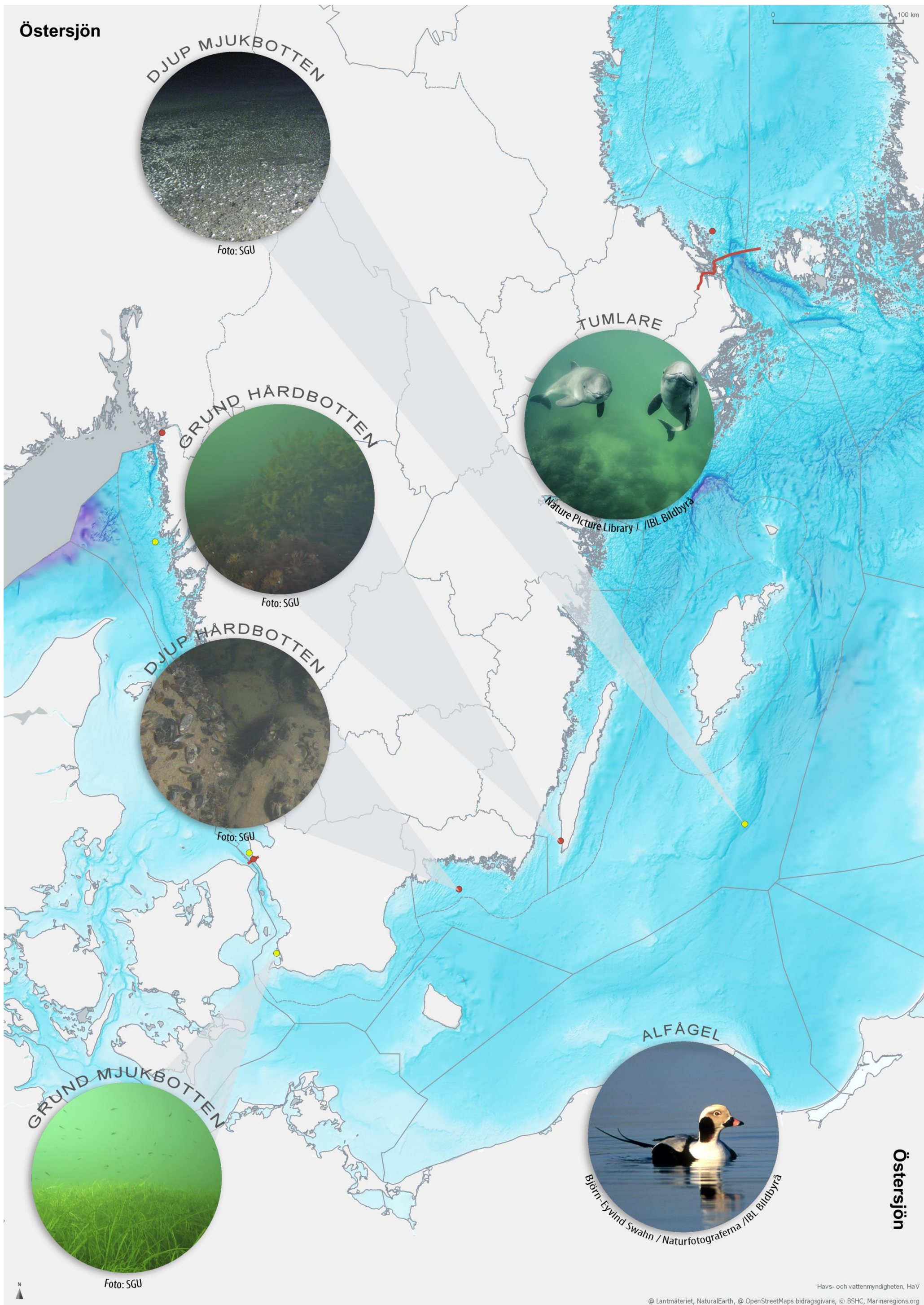
- Tillgängliggöra data, t.ex. djupdata
- Öronmärkta resurser
- Mallar och förslag på föreskrifter
- Nationella kunskapsunderlag och vägledningar

Det åtgärder eller förändringar som länsstyrelserna ser behöver ske för att nå etappmålet är bland annat:

- Tillgängliggöra data
- Ekonomiska resurser
- Vägledning/Uppdrag

Nya marina skyddade områden

Av länsstyrelsernas underlag framgår att man planerar skydd för drygt 20 områden. Dessa områden varierar mellan helt nya marina naturreservat, uppdateringar eller utvidgningar av befintliga skyddade områden eller förslag att inrätta områden som marina Natura 2000-områden. Arbetet med att föreslå nya Natura 2000-områden till skydd för tumlare är en del i ett pågående regeringsuppdrag till länsstyrelserna som kommer redovisas i juni 2016. Av det underlag som hittills redovisats i samrådsförfarandet kring dessa områden är det framför allt området som sträcker sig från Hoburgs bank till Midsjöbankarna som bidrar till arealmålet. Detta område bidrar förutom att skydda den extremt hotade Östersjöpopulationen av tumlare, även till att komplettera nätverket av marina skyddade områden i Egentliga Östersjön med utgångspunkt i den ekologiska representativiteten. Det är därför av stor betydelse att regeringen beslutar i positiv riktning om de föreslagna tumlarområdena.

Östersjön

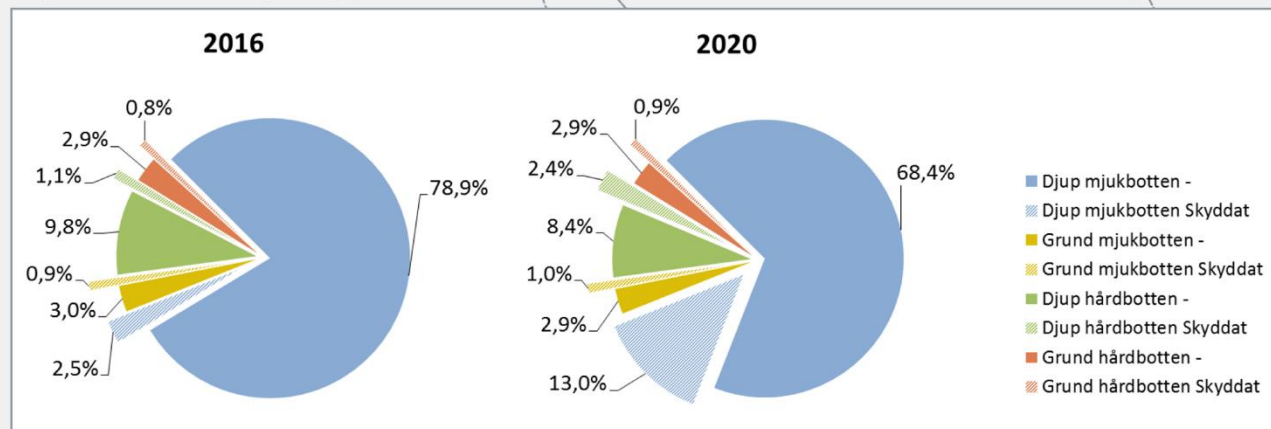
Bevarandevärden – Skyddets representativitet

Skyddat 2016 och planerat skydd till 2020

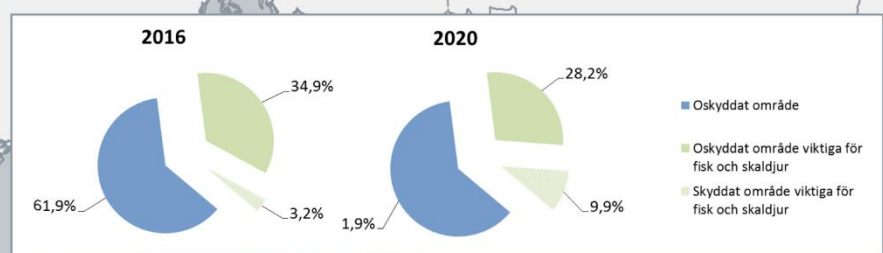
Teckenförklaring

- Planområden
- Ekonomisk zon
- Län samt territorialgräns
- Marina skyddade områden
- Planerade marina skyddade områden

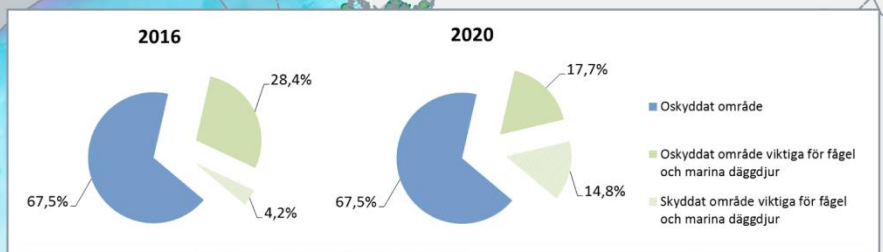
Skyddade områden per djup och substrat

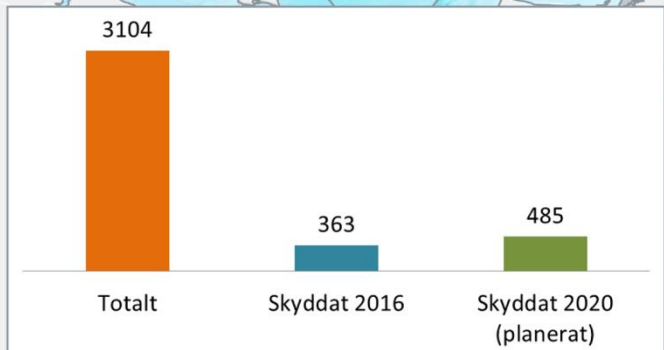
Områden viktiga för fisk och skaldjur

Områden viktiga för fågel och marina däggdjur

Marinarkeologiska lämningar i skyddade områden

Östersjön

5.4. Västerhavet

5.4.1. Beskrivning

Havsområdet Västerhavet omfattar Kattegatt och Skagerrak, från Kullen i söder till gränsen mot Norge i norr, och Danmark i väster. Landområdet innanför Västerhavet består av Västra Götaland, Halland och en mindre del av Skåne län. I havsområdet området finns 15 kustkommuner. Specifikt för västkusten och Västerhavet är de nästan oceaniska förhållanden som ger stor artrikedom. Det finns en rik och varierande artförekomst i hela Västerhavet med en stor del av Sveriges marina flora och fauna.

I Västerhavet utgör bottentrålning en betydande negativ påverkansfaktor på många marina naturvärden. Förutom direkt fysisk påverkan på bottenlevande organismer, vilket i huvudsak drabbar mjukbotten, är också indirekt påverkan i form av resuspension/sedimentation ett stort hot för många arter och miljöer. För att skydda bottenhabitat från fysisk påverkan genomfördes 2004 en utflyttning av trålgränsen på västkusten. Åtgärden, som även syftade till att minska fisketrycket på hotade kustfiskbestånd och uppväxande fisk, resulterade i att den reella trålgränsen flyttades ut till fyra nautiska mil utanför baslinjen i Skagerrak. Jämfört med situationen före den 1 januari 2004 innebar utflyttningen av trålgränsen på västkusten att en yta av ca 1 900 km² fick ökat skydd mot trålning. Även en rad områdesspecifika åtgärder i syfte att minska påverkan av trålningen på bottenhabitat inom skyddade områden har genomförts i Nordsjön. Av dessa kan särskilt nämnas Kosterfjordens-Väderfjordens Natura 2000-område samt Gullmarsfjordens naturreservat och Natura 2000-område.

Arealmålet är för Västerhavet uppfyllt med god marginal med en andel skydd på 21,5%. Tittar man på det planerade marina områdesskyddet, där stora arealer ingår i uppdraget att föreslå nya Natura 2000-områden till skydd för tumlare utöver annat planerat marint områdesskydd kommer det marina områdesskyddet omfatta 34,4%.

Kommer vi nå målen? - Resultat från förnyad fördjupad analys

Arealmålet är redan idag uppnått för havsområdet men frågan kring ekologisk representativitet och funktionalitet är fortfarande obesvarad. I havsområdet är bottentrålning en av de stora påverkansfaktorerna och flera av de befintliga marina skyddade områdena har ett omfattande fiske som påverkar framför allt de djupa mjukbottenarna. Syftet med skyddet i dessa områden har inte i första hand varit att skydda alla förekommande naturtyper och därför har man inte sett ett behov av att förbjuda trålning i alla marina skyddade områden. De djupa hårdbottenarna är inte i lika stor utsträckning som de djupa mjukbottenarna påverkade av bottentrålning. Den påverkan man ser på dessa hårdbottenar omfattar indirekt påverkan i form av en ökad resuspension av sedimentpartiklar som kan påverka naturvärden i de djupa hårdbottenarna. Man har därför sett ett behov av att inrätta stora sammanhängande marina

skyddade områden med opåverkade hård- och mjukbottnar. I Västerhavet har också en analys gjorts för att undersöka i hur stor utsträckning det marina områdesskyddet är sammanhängande i en konnektivitetsstudie. I denna studie har områden pekats ut som särskilt värdefulla för att stärka konnektiviteten. Dessa områden sammanfaller geografiskt med behoven att skydda opåverkade djupa mjukbottnar i Kattegatt för att åstadkomma en bättre ekologisk representativitet.

Länsstyrelsernas arbete med marint områdesskydd

I projektet *Skydd och förvaltning av marina områden – Västerhavet* har länsstyrelserna arbetat med en strategi för marint områdesskydd.

Nedan följer en sammanfattning av den delredovisning som projektet har lämnat in.

Projektet har identifierat 12 områden i Västerhavet som är intressanta för vidare skydds- och förvaltningsåtgärder. Dessa områden har redovisats i den tematiska arbetsgruppen för marin naturvård som etablerats inom havsplaneringsuppdraget. Områdena sammanfaller ibland med områden som redovisats separat för varje enskild länsstyrelse, men inte alltid. De flesta områdena som projektet identifierat är områden i utsjön, även om vissa av dem sträcker sig ända in till strandlinjen. Områdena är väl tilltagna i storlek, troligen för att fungera som underlag både för havsplanering och grön infrastruktur. Särskilt ett område framhålls och beskrivs som ett av de viktigaste för komplettering av nuvarande skydd i Västerhavet och det är det fiskefria området i södra Kattegatt. Skälen som anges för att skydda detta område är att området innehåller djupa mjukbottnar (en bottentyp som generellt saknar ändamålsenligt skydd). De biologiska värdena (framför allt kopplade till bottenfaunan i området) har utvecklats och består numera till stora delar av Oskar-habitatet *Sea pen and burrowing megafauna*. Man har i modelleringstudier sett att detta område identifierats som ett nyckelområde för larvspridning och konnektivitet i Västerhavet. I studien dras slutsatsen att området skulle utgöra ett väsentligt tillskott för att stärka områdesskyddet inom svenska vatten och för att höja konnektiviteten i det existerande nätverket av marina skyddade områden i Västerhavet.

I enkäten om arbetet med marint områdesskydd framkom det att i Västerhavet arbetar sex personer med marint områdesskydd och man räknar med att 900 persondagar per år avsätts till detta arbete. Eftersom Skånes läns länsstyrelse omfattas av både Egentliga Östersjöns och Västerhavets havsområde förekommer Skånes uppgifter i båda havsområdena och därför kan siffrorna som beskriver länsstyrelsernas arbete vara lite i överkant. Samtliga länsstyrelser anger att arbetet med marint områdesskydd är prioriterat.

På frågan om vilka hinder de anser vara störst i arbetet med marint områdesskydd anges bland annat följande:

- kunskapsunderlag
- långsiktig finansiering
- Personalbrist

På frågan om förslag på åtgärder för att öka takten i arbetet med marint områdesskydd anger de bland annat:

- Underlätta tillgång till djup- och substratdata
- Anställ fler handläggare
- Riktade resurser
- Strategi
- Strukturer och checklistor

De åtgärder eller förändringar som länsstyrelserna ser behöver ske för att nå etappmålet är bland annat:

- Tillgängliggöra djupdata
- Jämställ marint skydd med terrestert skydd
- Tillför ekonomiska resurser
- Mallar och styrdokument
- Arbete med marint områdesskydd bör bedrivas i linjeverksamhet snarare än i projektform

Nya marina skyddade områden

Av länsstyrelsens underlag framgår att minst 12 nya marina naturreservat planeras i havsområdet fram till år 2020. Man aviserar dock att i arbetet med det särskilda åtgärdsprojektet kring skydd och förvaltning av marina områden i Västerhavet planeras för ett antal marina skyddade områden i utsjön till år 2020. Man kan konstatera att arealmålet om minst 10 % skydd är uppnått för Västerhavets del men samtidigt finns det brister vad det gäller ekologisk representativitet, konnektivitet och funktionalitet vilket gör att andelen skydd troligen behöver öka ytterligare.

Västerhavet

0 50 km

DJUP HÄRDBOTTEN

Foto: SGU

ÖGONKORALL

Foto: Jerker Lokrantz/Azote

DJUP MJUKBOTTEN

Foto: SGU

SJÖPENNA

Foto: Jerker Lokrantz/Azote

GRUND MJUKBOTTEN

Foto: SGU

GRUND HÄRDBOTTEN

Foto: SGU

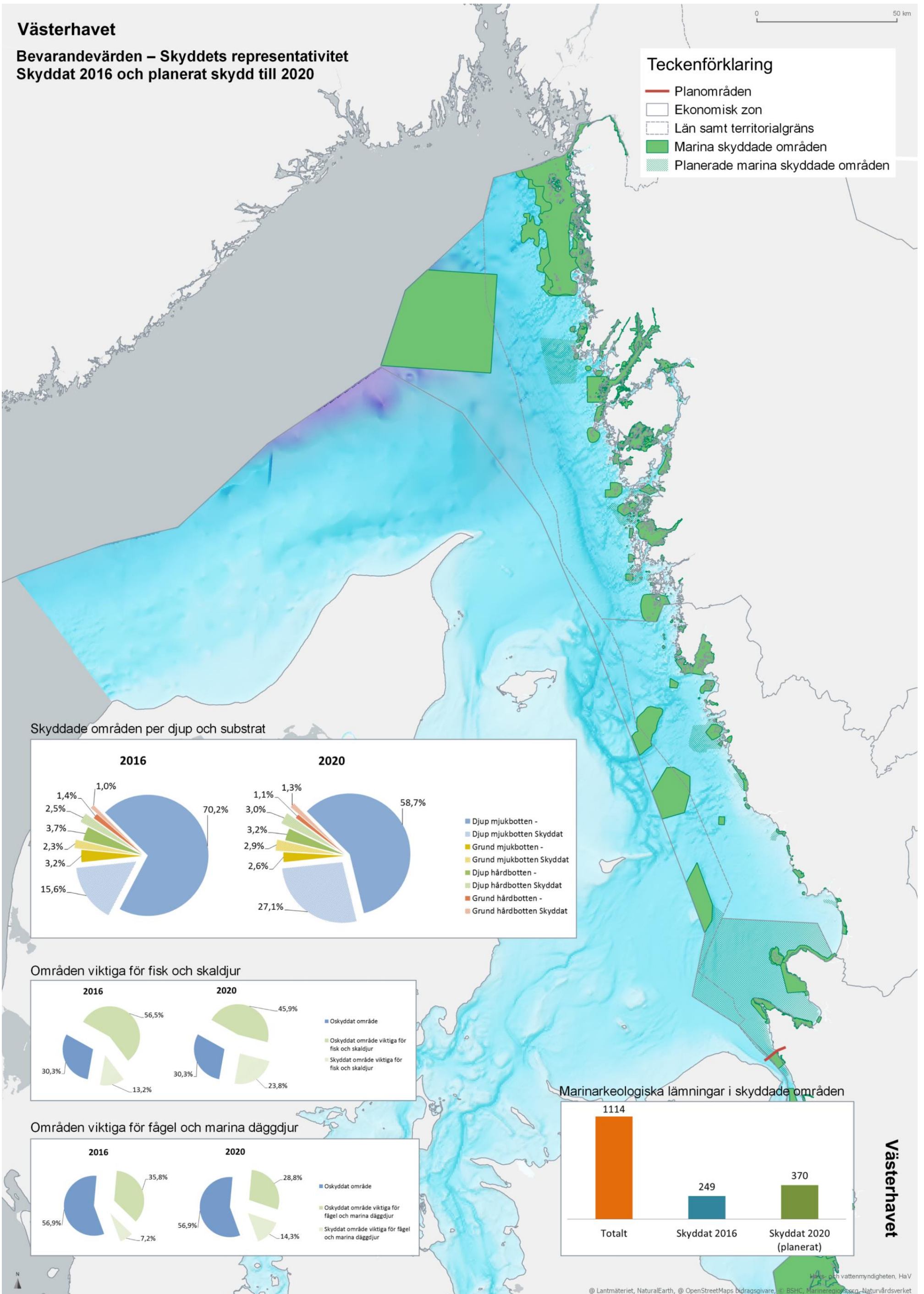
Västerhavet

Västerhavet

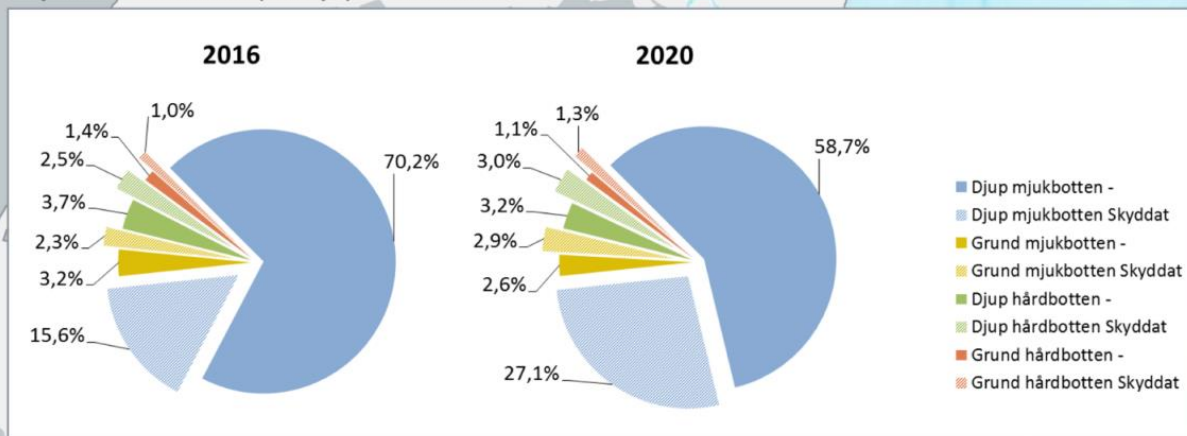
Bevarandevärden – Skyddets representativitet Skyddat 2016 och planerat skydd till 2020

Teckenförklaring

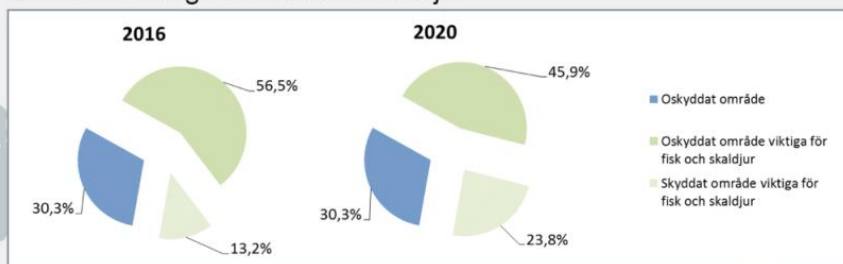
- Planområden
- Ekonomisk zon
- Län samt territorialgräns
- Marina skyddade områden
- Planerade marina skyddade områden

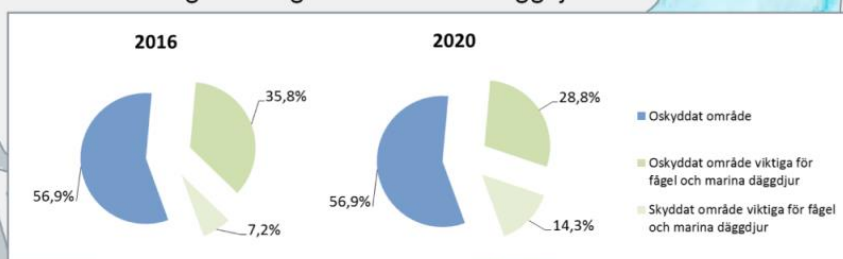
Skyddade områden per djup och substrat

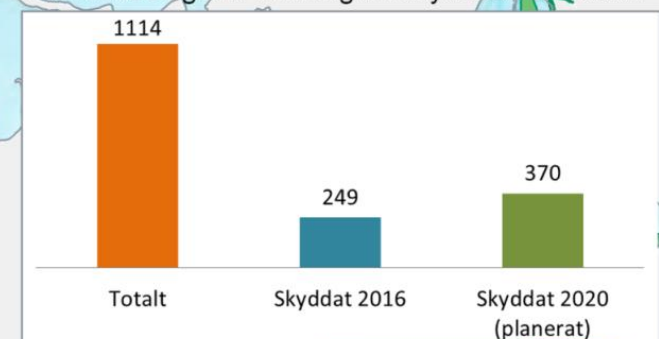
Områden viktiga för fisk och skaldjur

Områden viktiga för fågel och marina däggdjur

Marinarkeologiska lämningar i skyddade områden

Västerhavet

6. Handlingsplanens åtgärder och aktiviteter

6.1. Nya marina skyddade områden

I och med de förslag till nya marina skyddade områden som länsstyrelserna arbetar med ser läget positivt ut för Västerhavet och Egentliga Östersjön kring uppfyllelse av arealmålet. I Bottniska viken behöver arbetet med marint områdesskydd öka ytterligare för att nå arealmålet. För Egentliga Östersjön utgör de preliminära förslagen till nya Natura 2000-områden för tumlare lejonparten av arealen som kan bidra till måluppfyllelsen. Förslagen är under beredning av länsstyrelserna och kommer att redovisas till regeringen.

Regeringen bör fatta beslut om Natura 2000-områden till skydd för bl.a. tumlare med utgångspunkt från det underlag som bereds hos länsstyrelserna. De av EU påtalade brister i Natura 2000-nätverket åtgärdas då och arealmålet kan uppnås. Särskilt viktiga är de områden som syftar till att skydda Östersjöpopulationen av tumlare. Områdena som föreslås som Natura 2000-områden till skydd för tumlare kan även beslutas av regeringen som Helcom MPAs då Sveriges andel av Helcom MPAs fortfarande är väldigt låg.

Havs- och vattenmyndigheten anser att länsstyrelserna, men även kommunerna, som bäst har kännedom om de naturvärden som är i behov av skydd på länsnivå, behöver fortsätta och prioritera det arbete som påbörjats för att skapa förutsättningar för ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av marina skyddade områden.

Genom riktade resurser till länsstyrelser och kommuner som arbetar med marina skyddade områden kan arbetet med marint områdesskydd tydligare prioriteras av de ansvariga myndigheterna. Havs- och vattenmyndigheten har fördelat medel för utredning av nya skyddade områden för åren 2015-2017. Enligt länsstyrelsernas regleringsbrev ska länsstyrelserna med förebyggande insatser skydda och förvalta värdefulla naturområden i syfte att nå Sveriges miljökvalitetsmål, etappmål för biologisk mångfald och friluftslivsmålen. I regleringsbreven för 2016 anges även att marina områden ska prioriteras i såväl länsstyrelsernas som Naturvårdsverkets arbete med områdesskydd.

Genom en tydligare styrning från nationella myndigheter, t.ex. Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket i form av vägledning och riktlinjer förenklas arbetet hos länsstyrelser och kommuner.

6.1.1. Regionala sammanfattningar

Bottniska viken

För att förstärka den ekologiska representativiteten i Bottniska viken bedömer vi att en del av det skydd som bör tillkomma till år 2020 bör bestå av djupa

mjukbottnar. Dock bör även länsstyrelserna och kommunerna i Bottniska viken ha ett särskilt ansvar för att skydda landhöjningskusten i detta havsområde. Inom projektet SeaGIS 2.0 kommer man att göra en bedömning för delar av havsområdet och för de skyddade områdena när det gäller tillståndet för utpekade naturtyper och arter. Projektet kommer även att analysera de centrala naturvärdenas nuvarande skyddsnivå och skyddsbehov, både inom och utanför skyddade områden. Underlaget ska kunna användas för att gemensamt stärka kust- och havsförvaltningen i området.

Man bör undersöka möjligheterna att utveckla samarbetet med Finland ytterligare. I ett sådant samarbete bör man utreda möjligheten att inrätta ett transnationellt marint skyddat område. Ett kunskapsutbyte över nationsgränserna kan stärka arbetet med marint områdesskydd och leda till en positiv utveckling.

I Bottniska viken bör Sverige även överväga att inrätta ytterligare Helcom MPAs. Även om man inom Helcom har uppnått arealmålet på 10% skydd för hela Östersjön har man ännu inte uppnått målet om 10% skydd i samtliga havsområden (sub basins) och Sverige har inte heller bidragit i så stor utsträckning till Helcoms nätverk av marina skyddade områden då endast ca 5 % av Sveriges andel av Helcomområdet utgörs av Helcom MPAs. I Bottniska viken är man längst ifrån att nå arealmålet.

Egentliga Östersjön

Regeringen bör fatta beslut om de Natura 2000-områden som länsstyrelserna föreslår till skydd för tumlare.

Även i Egentliga Östersjön bör Sverige överväga att inrätta ytterligare Helcom MPAs då man även i detta havsområde är en bit ifrån att nå Helcoms arealmål om 10 % skydd i samtliga havsområden (sub basins).

I havsområdet planeras för flera nationalparker som också omfattar marin miljö. I detta arbete är det viktigt att de marinbiologiska värdena beskrivs och säkerställs och att Havs- och vattenmyndigheten involveras i arbetet. I Egentliga Östersjön bör en marin nationalpark vara bildad till år 2020.

Västerhavet

Länsstyrelserna i Västerhavet har ett försprång i och med det särskilda åtgärdsprojekt som drivs kring skydd och förvaltning av marina områden i Västerhavet sedan 2014. Samtidigt har varje länsstyrelse redovisat det planerade marina områdesskyddet till år 2020 separat. Utöver dessa planerade marina skyddade områden har länsstyrelserna i Skåne och i Hallands län remitterat flera förslag på Natura 2000-områden till skydd för tumlare. Havs- och vattenmyndigheten föreslår att arbetet med dessa områden ska fortskrida och att regeringen fattar beslut om de Natura 2000-områden som länsstyrelserna kommer redovisa i juni 2016.

6.2 Förstärkt och utvidgat skydd

Det befintliga skyddet behöver förstärkas och tydliggöras i många områden, för att omfatta alla väsentliga naturvärden och bli mer representativt. Ett konkret förslag på hur detta kan åstadkommas på ett kostnadseffektivt sätt är genom att förstärka relevanta delar av de så kallade fiskefria områdena med kompletterande områdesskydd enligt miljöbalken och existerande fredningsområden för fisk. I vissa områden kan man behöva inrätta marina naturreservat och/eller marina skyddade områden inom Ospar eller Helcoms nätverk av skyddade områden. Detta för att skydda områden med höga och relevanta naturvärden som har, har haft och förväntas ha så lite mänsklig påverkan som möjligt och därför befinner sig i ett nära naturligt tillstånd. Skyddsinstrumentet inom havsplaneringen där möjlighet kommer att finnas att inrätta särskilda föreskriftsområden bör utredas vidare om de kan vara lämpliga för denna typ av förstärkt skydd. Dessa områden behöver utformas så att de även kan utgöra referenser till havsmiljödirektivets deskriptorer.

I handlingsplanen föreslår vi att minst ett sådant område inrättas per havsområde. De aktuella områdena är:

- Västerhavet – Torskfredningsområdet i Kattegatt
- Egentliga Östersjön – Det fiskefria området vid Gotska Sandön
- Bottniska viken – Här bör länsstyrelserna få i uppdrag att identifiera ett lämpligt område då det inom ramen för detta uppdrag inte, i detta uppdrag, varit möjligt att identifiera ett sådant i detta havsområde.

Områden utan lokal mänsklig påverkan

Flera pågående arbeten och uppdrag relaterar till behovet av att inrätta större skyddade, sammanhängande och orörda havsområden för fri utveckling utan mänsklig påverkan. Naturvårdsverket håller på att genomföra planen för inrättande av nationalparker. Havs- och vattenmyndigheten har pågående regeringsuppdrag om att utreda bevarandevärden och behov av skyddade områden i Kattegatt och att utvärdera de fiskefria områdena.

I ett första skede föreslår Havs- och vattenmyndigheten att det för varje havsområde ska finnas minst ett marint skyddat område som har ett starkt skydd och utan lokal mänsklig påverkan. Dessa områden kommer att vara viktiga som en framtida referens i ett i övrigt påverkat havsområde. Geografiska skyddsåtgärder för att bidra till att nå god miljöstatus enligt havsmiljödirektivet kan ske i form av inrättande av områden med värdefulla naturmiljöer och starkt begränsad mänsklig påverkan.

Detta förslag innebär att samverkande lagstiftningar kan bidra till att nå god miljöstatus i havet samt verka för att etappmålet uppnås. Nedan utvecklas skäl för inrättande av dessa områden. Andra viktiga processer som samverkar för att nå etappmål och god miljöstatus är arbetet med havsplanering och grön infrastruktur.

I en bedömning av de tre havsområdenas nätverk av marina skyddade områden har identifierats ett behov av att skydda miljöer som representerar eller kan komma att representera ett mer naturligt tillstånd i havsmiljön. Dessa områden kan jämföras med vildmarksområden på land och kan utgöra refuger för arter som är störningskänsliga. Valet av dessa områden görs också för att komplettera nätverket med miljöer som identifierats som bristande i dagens marina områdesskydd. På så sätt ökar också representativiteten och funktionaliteten i skyddet. Det är också ett led i arbetet med att nå god miljöstatus i havet enligt havsmiljödirektivet då inrättande av dessa områden kopplar till flera deskriptorer såsom:

- Biologisk mångfald
- Marina näringsvävar
- Havsbottens integritet
- Tillförsel av energi, inbegripet undervattensbuller

Dessa områden kan definieras som långsiktigt skyddade områden där mänsklig påverkan från faktorer som kan regleras lokalt minimerats. Förstärkt skydd och integrerad miljöövervakning av viktiga arter, ekosystem och naturtyper bidrar till förbättrade förutsättningar för att återskapa viktiga ekosystem och möjliggör uppföljning av storskaliga förändringar i relation till exempelvis övergödning, havsförsurning och klimat.

Biologiska/ekologiska effekter

Flera studier kan påvisa starka positiva effekter på fiskbestånd och miljön/ekosystemet i fiskefria områden. Det gäller bland annat populationsstorlek, biomassa, organismstorlek, artrikedom och art-sammansättning och reproduktionsförmåga.

Generella principer

Vissa av de etablerade fiskefria områden som finns skulle fungera väl som marina skyddade områden med ett starkt skydd. De skulle även kunna fungera som referensområden till lokal påverkan. Då fiske är en av de starkaste påverkansfaktorerna, framför allt på fiskbestånd, är det viktigt ut förvaltningssynpunkt att veta om en oförutsedd försämring i området beror på fiske eller av klimatrelaterade faktorer, försurning, övergödning eller annan storskalig påverkan. Samtidigt är fiske en påverkansfaktor som kan regleras rumsligt, och på en liten skala, i havet. De fiskefria områdena skulle behöva ett kompletterande skydd, t.ex. i form av marina naturreservat, Natura 2000-områden eller biotopskydd (för mindre områden). Genom att kombinera marint områdesskydd med fiskefria områden kan man få områden som är så nära opåverkade som möjligt.

Dessa skyddade områden bör vara representativa för en betydande del av våra kust- och utsjöområden och fördelas i varje havsområde. Om möjligt bör områdena vara väl avgränsade system innefattande centrala delar av födovävar/ekosystem. Områdena bör även ha en väl fungerande övervakning av påverkan och relevanta ekosystemkomponenter.

Det finns flera fördelar med att använda redan etablerade fiskefria områden. Bakgrundsdata finns tillgänglig och kan utgöra grunden för fortsatt utvärdering och uppföljning. Områdena har oftast en uppvisad positiv respons på fiskeregleringarna som gör att områdenas placering och storlek kan förväntas vara lämplig. Redan införda regleringar ger ett försprång i att nå bevarandemål och andra förvaltningsmål och därmed även i att nå kunskap om ekosystemeffekter av fiske i varje havsområde.

Naturligt fiskefria områden kan också vara av intresse för ökat skydd av biotoper och ekosystem, men då behöver orsaken till avsaknad av fiske utredas. Naturligt fiskefria områden kan vara viktiga refuger för hotade bifångstarter och känsliga livsmiljöer. För de kommersiella arterna kan dock naturligt fiskefria områden vara mindre lämpliga, eftersom avsaknad av fiske kan betyda att områdena är marginella miljöer för dessa fiskarter. Det kan därför vara svårt att få information om beståndens naturliga struktur och dynamik, samt de kommersiella arternas roll i ekosystemen från denna typ av områden.

I denna handlingsplan har vi identifierat betydelsen av att inrätta marina skyddade områden som syftar till att bevara eller utveckla det naturliga tillståndet i den marina miljön. Som tidigare nämnts bör det finnas minst ett sådant skyddat område per havsområde med regleringar som säkerställer syftet. Det kan även vara aktuellt att inrätta fiskeförbud i befintliga skyddade områden, som komplement till att utgå från de fiskefria områdena. Även ”naturligt” ofiskade områden skulle kunna vara av intresse, t ex en del utsjöbankar.

Fredningsområden för fisk– förstärkt skydd med stöd av miljöbalken

Fredningsområden som inrättats med stöd av fiskerilagstiftningen har ofta en begränsning i vilket fiske som får bedrivas. Genom inrättande av t.ex. ett biotopskyddsområde enligt 7 kap 11§ miljöbalken i ett sådant fredningsområde ökar och kompletteras skyddet för hela ekosystemet. Havs- och vattenmyndigheten anser att länsstyrelserna bör få i uppdrag att undersöka vilka fredningsområden som är i behov av ett förstärkt skydd för att även reglera annan skadlig verksamhet för att bevara naturmiljön i området. Anledningen till detta är att fiskerilagstiftningen endast reglerar fisket som bedrivs i området. Den reglerar alltså inte någon annan verksamhet som kan innebära en skada i området. Genom att låta miljöbalken och fiskerilagstiftningen komplettera varandra får man ett mer ändamålsenligt skydd både för områdena och för fiskbestånden mot annan påverkan än fiske. De marina biotopskyddsområdena kan omfatta bl.a.

- mynningsområden vid havskust,
- helt eller delvis avsnörda havsvikar,
- grunda havsvikar,
- ålgräsängar eller
- biogena rev

6.2.1. Regionalt arbete

Nedan föreslås en inriktning på arbetet med förstärkt och utvidgat skydd i de tre havsområdena.

För flera av dessa områden kan krävas att fisket regleras med stöd av EU:s gemensamma fiskeripolitik och att det inte är tillräckligt att inrätta ett marint områdesskydd för att nå bevarandemålen. Ett omfattande arbete tillsammans med berörda medlemsländer är ofta nödvändigt för att inrätta relevanta bevarandeåtgärder.

Bottniska viken

- Länsstyrelserna bör få i uppdrag att identifiera ett område som lämpar sig som ett opåverkat område för fri utveckling där såväl fiske som andra mänskliga verksamheter bör minimeras.
- Länsstyrelserna bör få i uppdrag att identifiera de fredningsområden som är beslutade med stöd av fiskerilagstiftningen som också är i behov av förstärkt skydd i form av t.ex. biotopskydd.

Egentliga Östersjön

- I Egentliga Östersjön föreslås det fiskefria området vid Gotska Sandön som ett marint skyddat område. Delar av det fiskefria området är nationalpark, andra delar är Natura 2000-område. Området bedöms lämpa sig väl som ett opåverkat område för fri utveckling där såväl fiske som andra mänskliga verksamheter bör minimeras. Havs- och vattenmyndigheten föreslår att gränsen för nationalparken utökas så att det fiskefria området inkluderas i nationalparken samtidigt som syftet med nationalparken utökas från dagens syftesbeskrivningen som är "att bevara ön i dess naturliga tillstånd". Den kan utökas till att lyda enligt följande; "att bevara ön och havsområdet i dess naturliga tillstånd". Gotska Sandön med utvidgning ingår också i Naturvårdsverkets genomförande av planen för bildande av nationalparker i Sverige åren 2015-2020.
- Länsstyrelserna bör få i uppdrag att identifiera de fredningsområden som är beslutade med stöd av fiskerilagstiftningen som också är i behov av förstärkt skydd i form av biotopskydd.

Västerhavet

- I Västerhavet föreslås att hela eller delar av det fiskefria området i Kattegatt skyddas. Parallellt med arbetet med handlingsplanen fick Havs- och vattenmyndigheten ett regeringsuppdrag om bevarandevärdena i Kattegatt som ska redovisas den 31 oktober 2016. I det uppdraget ingår att utvärdera om något område i Kattegatt skulle vara lämpligt att inrätta som ett Ospar eller Helcom MPA.

Länsstyrelserna i Västerhavet har i en delrapport för projektet *Skydd och förvaltning av områden i Västerhavet* särskilt pekat ut det fiskefria området i Kattegatt och dess naturvärden som det viktigaste området att

skydda i Västerhavet. Som motiv för ett skydd av området i södra Kattegatt anger länsstyrelsen:

- Höga tätheter av trålkänslig makrofauna
- Prioriterat område i larvspridningsmodeller
- Positivt för fiskbestånd (torsk)
- Positivt för fågel och marina däggdjur

I området finns även habitat som finns på Ospars lista över hotade och minskande arter och habitat.

Idag förs diskussioner mellan Danmark och Sverige om att åter öppna området för fiske. De naturvärden som etablerats och kunnat återhämta sig under tiden området varit stängt skulle gå om intet, om området åter öppnades för bottentrålning. Möjligheterna att finna ett nytt, likvärdigt område att skydda med samma syfte är mycket begränsade enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömning. Havs- och vattenmyndigheten anser därför att inga beslut om ett eventuellt öppnande av området för fiske bör fattas innan en ändamålsenlig avgränsning av ett marint skyddat område med tillhörande lämpliga bevarandeåtgärder finns på plats i Kattegatt. Framtiden för det fiskefria området i Kattegatt bör alltså inte avgöras förrän redovisningen av regeringsuppdraget om bevarandevärdena i Kattegatt levererats.

- Länsstyrelserna bör identifiera de fredningsområden som är beslutade med stöd av fiskerilagstiftningen som också är i behov av förstärkt skydd i form av biotopskydd.

6.3 Etablering av ett nationellt ramverk

För att kunna utveckla nätverk av marina skyddade områden som stärker det samlade skyddet och levererar mer än summan av de enskilda marina skyddade områdena krävs ett enhetligt nationellt ramverk med tydliga processer, definitioner och begrepp. I arbetet med den fördjupade analysen stod det klart att det finns ett behov av att de marina skyddade områdena följer ett tydligt ramverk med tydliga processer, definitioner och begrepp för att kunna utveckla och utvärdera frågor kring ekologisk representativitet och funktionalitet, samt möjliggöra en åtgärdsinriktad och adaptiv ekosystembaserad förvaltning. Detta ramverk saknas idag och Havs- och vattenmyndigheten ser därför behov av att utveckla ett sådant. För att åstadkomma ett kostnadseffektivt genomförande av skyddet ser Havs- och vattenmyndigheten ett behov av att detta ramverk också ska vara tillämpligt för arbetet med grön infrastruktur och i viss mån även havsplanering. Ramverket ska utgöra ett stöd för att planera, implementera och följa upp områdesskydd. För att åstadkomma ett kostnadseffektivt skydd behöver man säkerställa att detta ramverk kan fungera både för enskilda marina skyddade områden och nätverk av marina skyddade områden samt för den gröna infrastrukturen i havet och i viss mån även för havsplaneringen.

I arbetet med utvecklande av ett ramverk för nätverket av marina skyddade områden behöver mål för ekologisk representativitet, konnektivitet och funktionalitet formuleras. Detta arbete bör ske per havsområde och samordnas med arbetet kring grön infrastruktur i havet och havsplanering.

Uppföljningen av skyddade områden behöver en tydligare målstruktur med nationellt uppsatta bevarandemål, en ökad nationell styrning, säkrare och mer långsiktiga resurser samt ett förbättrat IT-stödsystem för att kunna bli ett verktyg som stödjer en adaptiv förvaltning.

I åtgärdsprogrammet för havsmiljödirektivet anges att länsstyrelserna ska utifrån riktlinjer och kriterier framtagna i Havs- och vattenmyndighetens nationella plan för marint områdesskydd inrätta nya marina skyddade områden i tillräcklig geografisk omfattning med lämpliga förvaltningsåtgärder för att de nya områdena ska kunna hjälpa till att nå god miljö status enligt havsmiljöförordningen.

6.3.1. Ekologisk representativitet, konnektivitet och funktionalitet

Ekologisk representativitet

Havs- och vattenmyndigheten har med utgångspunkt i begreppen funktionalitet, konnektivitet och ekologisk representativitet samt regeringsuppdraget valt att se de tre havsområdena Bottniska viken, Egentliga Östersjön och Västerhavet som avgränsning för tre nätverk av marina skyddade områden. Detta säkerställer att huvuddelen av det marina skyddet inte hamnar i ett enda havsområde utan istället fördelas representativt i hela Sveriges hav.

I den fördjupade analysen undersöktes hur skyddet fördelade sig på olika djup och substrattyper i respektive havsområde. Där förklarades även att förankring av ett begränsat antal bevarandevärden är avgörande för ett ändamålsenligt naturskydd. De sju bevarandevärden som tjänar som grund för målbeskrivning, utveckling av bevarandeåtgärder och för att utvärdera effektivitet har definierats enligt följande:

- Grunda mjukbottnar
- Grunda hårbottnar
- Djupa mjukbottnar
- Djupa hårbottnar
- Områden viktiga för fisk och skaldjur
- Områden viktiga för fågel och marina däggdjur
- Områden med marina kulturmiljöer

Med dessa preciserade bevarandevärden som grund kan man, trots det begränsade kunskapsläget kring marina naturvärden, ändå säga något om graden av ekologisk representativitet på en övergripande skala. Dessa

bevarandevärden kan specificeras ytterligare då såväl arter, artkomplex, biotoper – dvs. ekosystemets komponenter vilka utgör ekosystemfunktioner – samt naturtyper ryms inom dessa. Angreppsättet möjliggör även en utveckling av mer relevanta och tydliga bevarandemål adaptivt i takt med att kunskapen om marina naturtyper och ekosystemkomponenter förbättras och blir mer heltäckande.

I uppdraget ingick att beakta hur skyddet av marina områden kan påverka förvaltningen av marina kulturmiljöer. Genom att låta områden med marina kulturmiljöer utgöra ett av de sju storskaliga bevarandevärdena kommer det framgå vilka behov det finns kring förvaltningen av de marina kulturmiljöerna.

Utbredningen av dessa specifika bevarandevärden, inom respektive utanför skyddade områden, har också analyserats och resultaten från denna analys återfinns i de havsområdesspecifika kartillustrationerna i denna rapport.

Genetisk mångfald

Sverige har genom Konventionen om biologisk mångfald förbundit sig att bevara sin biologiska mångfald på ekosystem-, art- och genetisk nivå. Variation på gennivån utgör grunden för all biologisk mångfald, och dess betydelse för arters anpassningsförmåga och ekosystemens funktion och resiliens blir allt tydligare, inte minst i ljuset av de pågående klimat- och miljöförändringarna. Det finns en växande insikt om att bevarandet av arter inte nödvändigtvis också bevarar genetisk mångfald inom arterna, men hittills har bevarandet av genetisk variation fått ganska lite uppmärksamhet inom naturvården. Forskningen om genetisk mångfald går dock snabbt framåt, och ny information som är relevant för marint områdesskydd håller på att tas fram i olika forskningsprojekt.

Som exempel på detta kan nämnas det tvärvetenskapliga forskningsprojektet BONUS BAMBI, där man studerar genetisk diversitet hos ett antal arter typiska för Östersjön. Syftet är att undersöka hur den genetiska mångfalden varierar mellan individer och områden, och hur genetisk variation kan leda till ökad anpassningsförmåga som svar på klimatförändringar. Eftersom Östersjöns ekosystem är ett ungt havsområde med låg artrikedom och liten funktionell diversitet av organismer anses det extra viktigt att här bevara den genetiska mångfalden.

Funktionalitet

I uppdraget ingår att analysera funktionaliteten av skyddet, dvs. hur väl skyddet är utformat för att långsiktigt säkerställa områdenas samlade bevarandevärden. I den fördjupade analysen konstaterade Havs- och vattenmyndigheten att underlag för närvarande saknades för att utvärdera funktionaliteten i det befintliga nätverket.

I det tidigare regeringsuppdraget om bevarandeåtgärder i marina skyddade områden från år 2014 skulle Havs- och vattenmyndigheten identifiera och se till att åtgärder vidtas i syfte att nå bevarandemålen i marina skyddade områden, framförallt vad avser fiske som är skadligt i förhållande till

bevarandemålen i dessa områden. I det uppdraget fick länsstyrelserna bedöma om bevarandemålen nås i de marina skyddade områdena. Flera av länsstyrelserna bedömde att bevarandemålen i de marina skyddade områdena inte var formulerade så att man kunde avgöra om de nås eller ej. I många fall finns inte heller bevarandemål uppsatta för den marina miljön och då är det svårt att peka på vilka åtgärder det är som behöver vidtas, samt att motivera och förankra bevarandeåtgärder.

Enligt åtgärdsprogrammet enligt havsmiljödirektivet ska länsstyrelserna införa förvaltningsåtgärder i befintliga och nya marina skyddade områden där sådana ej finns idag. Denna åtgärd syftar också till att stärka funktionaliteten i skyddet.

Kustbevakningens roll i arbetet med marint områdesskydd kommer behöva förtydligas inom det pågående arbetet med Kustbevakningens sjöövervakningsstrategi.

Konnektivitet

Varierade salthalt och strömförhållanden i havsmiljön påverkar förutsättningarna för konnektivitet mellan skyddade områden. Idag saknas vedertagna metoder för att utvärdera och säkerställa konnektivitet men konnektivitet mellan marina skyddade områden är sannolikt större inom respektive havsområde än mellan havsområden. Mål för konnektivitet bör därför anges per havsområde.

6.3.2. Metodik - Open Standards for Conservation

Som tidigare nämnts finns det behov av att ha ett gemensamt övergripande ramverk för det marina områdesskyddet. För att kunna säga något om hur ett nätverk av skyddade områden bidrar till god miljöstatus i havsmiljön, jämföra skyddade områden med varandra och för att utvärdera deras representativitet och funktionalitet ser vi ett behov av ett system som byggs upp av likvärdiga och enhetliga komponenter. Idag ser vi ett system där man arbetar på lite olika sätt vilket gör att det blir svårt att utvärdera nätverket och hur det nätverket bidrar till övergripande mål. Open Standards for Conservation har utvecklats av flera internationella organisationer som verkar inom naturvårdsområdet. Systemet bygger på principerna i ekosystemansatsen och adaptiv förvaltning. Open Standards kan bland annat användas för att strukturera arbetsprocesser genom att metodiken säkerställer att man sätter relevanta bevarandemål, mål för att minska hot samt identifiera relevanta strategier för att adressera hoten. Metodiken kan även användas som ett verktyg för att underlätta dialogen mellan olika aktörer när det gäller att identifiera naturvärden, sätta relevanta bevarandemål och beskriva vad som hotar dessa. Metodiken har bland annat använts i arbetet med framtagandet av skötselplanen för Kosterhavets nationalpark, i samverkansplanerna för värdefulla kust- och havsområden, samt i det särskilda åtgärdsprojektet ”*Skydd och förvaltning av marina områden – Västerhavet*”.

Figur 1: Beskriver de steg som ingår i Open Standards. CMP Open Standards Project Management Cycle Version 2.0

För de marina skyddade områdena har vi sett behov av ett övergripande ramverk som inkluderar de naturvärden som är viktiga ur ett marint ekosystemperspektiv. Den detaljerade kunskapen om naturtypers och arters utbredning är dock fortfarande starkt begränsad på en nationell skala. I arbetet med framtagande av handlingsplanen har därför de sju storskaliga bevarandevärden definierats som är allmängiltiga i alla havsområden. Utifrån metodiken inom Open Standards behöver vi formulera bevarandemål för dessa bevarandevärden samt definiera vilka hot som är aktuella. De hot som helt eller delvis kan adresseras med stöd av områdesskydd bedöms vara följande (utan inbördes ordning):

- Muddring, dumpning, tippning
- Sjöfart
- Fiske
- Vattenbruk
- Utvinning av material, t.ex. sandtäkt
- Överskott av energi, t.ex. ljud, ljus och rörelser
- Militära övningar
- Exploatering t.ex. bryggor, rör, ledningar och kablar
- Jakt
- Rekreativa aktiviteter
- Olja och gasutvinning
- Förnyelsebar energiutvinning, t.ex. havsbaserad vindkraft och vågkraft

Metodikerna kan även användas för att åskådliggöra kopplingen mellan och betydelsen av bevarandevärden och ekosystemtjänster och sociala välfärds mål.

Enligt åtgärdsprogrammet för havsmiljödirektivet ska Havs- och vattenmyndigheten utveckla vägledning för vad förvaltningsdokument för marina skyddade områden ska innehålla.

6.4. Kunskapsunderlag

Det finns stora behov av förbättrade kunskapsunderlag när det gäller marina miljöer och naturvärden. En försvårande faktor är att de data som finns är utspridda på många olika håll, och det kan vara svårt att få information om eller tillgång till existerande data. Det finns således ett stort behov av att dels gå igenom och samla metainformation om de kunskapsunderlag som finns, men också av att strukturera informationen på ett logiskt och transparent sätt som gör det möjligt att systematiskt samla in ny kunskap.

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket har gemensamt inrättat ett system med nationella datavårdar, i syfte att åstadkomma en effektiv datahantering där data från olika undersökningar lagras för framtiden och görs tillgängliga för alla via internt. För data insamlade i marin miljö finns ett antal nationella datavårdar. SMHI ansvarar för data gällande hydrografi, kemi och marinbiologidata från Östersjön och Västerhavet, medan SLU ansvarar för data över fisk samt data från basinventering, uppföljning samt åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper. Det saknas dock ett nationellt datavårdskap för marina yttäckande underlag i form av inventeringar och karteringar. Sådana underlag är i dagsläget spridda på länsstyrelser, konsulter och andra vilket gör det svårt överblicka vilken information som redan finns eller vilka specifika kunskapsbrister som är mest prioriterade att åtgärda.

Under 2015 och 2016 har Havs- och vattenmyndigheten lagt ut ett antal uppdrag i syfte att sammanställa information om befintliga kunskapsunderlag över marina arter och naturtyper, både i form av heltäckande underlag samt som punktdata. Sammanställningen visar att det finns en oväntat stor mängd data för vissa marina naturvärden och/eller vissa områden, samtidigt som heltäckande underlag över marina bentiska miljöer och arter i stor utsträckning saknas.

Nationell marin kartering är på gång

Flera olika processer ställer krav på förvaltningen av marina livsmiljöer, vilket kräver bättre kunskap om havsområdena. Två viktiga processer inom EU är bedömningarna av god miljöstatus samt gynnsam bevarandestatus enligt Havsmiljödirektivet respektive Art- och habitatdirektivet. På nationell nivå pågår arbete med att ta fram underlag för havsplaneringen, och på regional nivå arbetar länsstyrelserna med att identifiera grön infrastruktur i marin miljö.

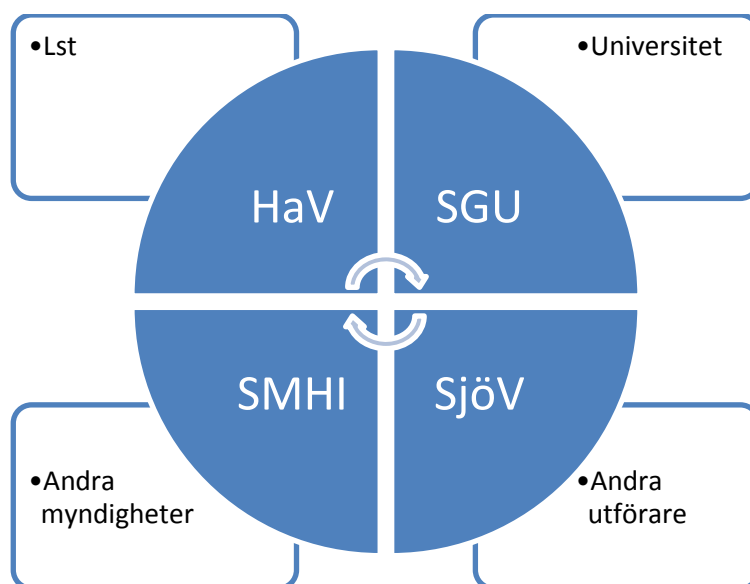
Havs- och vattenmyndigheten har under 2015/2016 initierat ett projekt rörande nationell marin kartering, i syfte att ta fram nationella underlag som täcker behoven inom ovanstående processer. Tanken är att kartunderlag över prioriterade naturvärden ska tas fram för de olika havsområdena, genom en

kombination av modellering och insamling av data i fält. Projektet syftar framförallt till att kartlägga bentiska naturvärden, men även vissa mobila arter kommer att inkluderas. Under 2016 och 2017 kommer kartering på en övergripande nivå att genomföras i de tre havsområdena, med start i Bottniska viken. Tanken är att den övergripande karteringen ska kompletteras med mer detaljerade och regionalt anpassade karteringar på länsnivå, som ska genomföras av länsstyrelserna med hjälp av finansiellt stöd från Havs- och vattenmyndigheten.

Havs- och vattenmyndighetens marina karteringsprojekt ska ta fram övergripande och heltäckande underlag för vissa viktiga naturvärden, men för andra syften krävs ytterligare insatser i form av kompletterande kartering och/eller inventering. Att långsiktigt bygga den kunskapsbas som krävs för en ändamålsenlig förvaltning av marina miljöer på olika nivåer innebär ett stort arbete som kommer att behöva bedrivas under lång tid framåt.

Ett långsiktigt nationellt marint karteringsprogram behövs

Behoven av underlag och kartor gällande marina naturvärden ingår i ett större sammanhang där flera nationella myndigheter berörs. De myndigheter som ansvarar för att ta fram information som behövs till marina naturvärdeskartor är framförallt Sjöfartsverket, SMHI och SGU. Det finns behov av att bygga en långsiktig och gemensam process för de olika myndigheternas kunskapsinsamling. En annan viktig fråga som kräver samverkan mellan myndigheter är hur Sjöfartsverkets och SGUs sjömätningar tillgängliggörs inom kommande kartering och framtida uppföljning av marina naturvärden.

Figur 2: Havs- och vattenmyndigheten ser ett behov av en nationell programgrupp för marin kartering. Bilden visar ett förslag på hur en bred samverkan mellan centrala myndigheter och andra berörda aktörer kan organiseras.

Djupdata – ett centralt kunskapsunderlag som omgärdas av hinder

För att kunna arbeta med olika marina förvaltningsprocesser, som t ex marint områdesskydd, behövs detaljerade underlag över marina naturvärden. För att kunna göra tillförlitliga kartor över havsmiljön behövs i sin tur högupplöst djupdata. I dagsläget är dock både insamlande av djupdata (sjömätning) och tillgängliggörande av djupdata direkt eller i bearbetad form kringgärdad av författningssmässiga och finansiella regelverk. Enkelt uttryckt betyder detta att djupdata inom Sveriges territorialvatten är belagd med generell sekretess, och att varje uttag av djupdata hos Sjöfartsverket (som ansvarar för att lagra och tillgängliggöra djupdata insamlat i svenska vatten) måste godkännas av Försvarmakten. I tillägg till sekretessen finns även en problematik kring vidareutnyttjandet av djupdata, då de djupdata som Sjöfartsverket tillhandahåller endast får ”lånas” under en begränsad tid mot en viss avgift, och man därtill i varje fall prövar om informationen får spridas vidare till tredje part.

Den begränsade tillgången till högupplöst djupdata och de hinder som finns för att sprida vidare geografisk information baserad på djupdata försvårar förvaltningens möjligheter att ta fram underlag över marina naturvärdens utbredning, vilket i sin tur gör det svårt att genomföra och få gehör för skyddsåtgärder i den marina miljön. Detta kan innebära att värdefulla vattenmiljöer förbises i skyddsarbetet. Ett aktuellt exempel är fiskereglering i skyddade områden, där Havs- och vattenmyndigheten har utifrån ett regeringsuppdrag gällande fiskereglering i skyddade områden (regleringsbrev 2014) har påbörjat ett systematiskt arbete för att reglera fiske som riskerar att skada bevarandevärden i marina skyddade områden. För att kunna motivera de regleringar som föreslås samt säkerställa att de följs behöver Havs- och vattenmyndigheten kunna tillhandahålla och sprida de stängda områdena som kartor samt geodata i vektorform. Detta är i dagsläget ej möjligt då ett sådant avtal för närvarande saknas.

6.5. Uppföljning

Uppföljning av marina bevarandevärden

Funktionaliteten, d v s hur effektiv förvaltningen är i marina skyddade områden kan utvärderas genom att man bedömer hur effektiva de införda skyddsåtgärderna är, och hur de gemensamt bidrar till att nå uppsatta bevarandemål. För att utvärdera och rapportera bevarandemålets status behövs en mer samordnad uppföljning både inom och utanför skyddade områden.

I Sverige är en uppföljning av bevarandevärden under uppbyggnad sedan ett antal år tillbaka, genom projektet ”Biogeografisk uppföljning av naturtyper och arter”. Projektet syftar till att ta fram en uppföljning för arter och naturtyper som omfattas av art- och habitatdirektivet, så att vi dels kan utvärdera deras status, men även vilka åtgärder som behöver sättas in samt vilken effekt de ger. I projektet ingår uppföljning i landskapet i stort, och för vissa arter och naturtyper även en förtätning av stickprovet i skyddade områden. För dessa ansvarar Naturvårdsverket/Havs- och vattenmyndigheten medan länsstyrelserna ansvarar för uppföljningen i skyddade områden. I det

sistnämnda ingår även uppföljning av andra skyddade områden än Natura 2000, som naturreservat och nationalparker.

Uppföljning har delats in efter naturtypsgrupp eller artgrupp. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för delsystemen ”hav” samt ”sjöar och vattendrag” medan Naturvårdsverket ansvarar för de terrestra delsystemen samt har det nationella samordningsansvaret för Art- och habitatdirektivet. För akvatiska miljöer överlappar uppföljningsbehovet för Art- och habitatdirektivet med övervakning enligt Vattendirektivet, Havsmiljödirektivet och de regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar. Det finns stora behov av att samordna biogeografisk uppföljning med övrig miljöövervakning av biologisk mångfald.

Uppföljning inom skyddade områden

Uppföljning av skyddade områden behövs för att effektivisera och förbättra naturvårdsarbetet i skyddade områden, samt för att kunna utvärdera hur de skyddade områdena bidrar till att bevara den biologiska mångfalden. Genom Art- och habitatdirektivet ställs krav på rapportering av Natura 2000-områdenas bidrag till gynnsam bevarandestatus för de berörda naturtyperna och arterna, och även effekter av åtgärder i Natura 2000-områdena måste rapporteras. Uppföljningssystemet för skyddade områden är utformat för att uppfylla dessa krav.

Systemet för uppföljning av skyddade områden kan samordnas med och komplettera den uppföljning som sker på biogeografisk nivå, och bygger på tre delar. Det första (block A) innefattar uppföljning av naturtypers areal och påverkan, medan det andra (block B) innefattar uppföljning av målandikatorer som kopplar till det områdesspecifika syftet med skyddet. Båda dessa uppföljningsblock ska genomföras av länsstyrelserna. I det tredje blocket (C) görs ett kompletterande stickprov för att visa hur områdesskyddet och förvaltningen generellt når sina mål i olika delar av landet. Ansvar för detta block ligger hos de nationella myndigheterna, och genomförs av/samordnas med miljöövervakning samt biogeografisk uppföljning.

Uppföljning inom skyddade områden bekostas i nuläget huvudsakligen genom Naturvårdsverkets anslag för biologisk mångfald. Det är tänkt att länsstyrelsernas ansvarsområden, dvs block A och B enligt ovan, ska bekostas av Naturvårdsverkets anslag för skötsel av värdefull natur. Kostnaden för block C ska finansieras av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

Vilken uppföljning görs i skyddade områden – enkätundersökning till kustlänen

En enkätundersökning har nyligen ställts till de 14 kustlänsstyrelserna, i syfte att belysa vilken uppföljning som redan är utförd, görs eller är planerad att göras, samt möjliga flaskhalsar i länsstyrelsernas uppföljningsarbete. Svaren visar att flertalet län följer upp areal enligt block A, medan påverkan endast följs upp i ett fåtal län. När det gäller block B, så har länsstyrelserna angett att uppföljning sker i knappt hälften av de marina områdena, huvudsakligen på grund mjukbotten. Den mesta av uppföljningen som redovisas är delar av regional eller nationell miljöövervakning eller samordnas med den.

Flertalet län tycks planera för fortsatt verksamhet inom block A och B. Största anledningen till att vissa län inte planerar för fortsatt verksamhet tycks vara osäkerheter kring finansiering, eller den regionala och nationella miljöövervakningens fortsatta verksamhet. En mycket liten del av den uppföljning som utförs eller planeras är kopplad till en konkret åtgärd, och läggs därtill sällan in i avsedd databas (skötsel-DOS eller "Åtgärder i vatten"). De brister/hinder som anges är framförallt brist på och/eller osäkerheter kring långsiktig finansiering samt brist på ändamålsenligt IT-stöd för uppföljning. Även den stora bristen på marina bakgrundsdata för exempelvis djup- och bottentyp, anges som viktiga hinder.

Sammanfattningsvis visar länsstyrelsernas svar att uppföljningen i marin miljö ännu inte är i förvaltningsfas samt att det finns behov av att förbättra nationellt stöd/vägledning samt modeller för finansiering. Detta är något som behöver göras i samråd mellan Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. Havs- och vattenmyndigheten arbetar för närvarande med att se över hela övervakningen för att inlemma nya behov och krav från exempelvis Havsmiljödirektivet samtidigt som befintliga program effektiviseras. I samband med denna revideringsprocess vore det lämpligt att se över och utvärdera det nuvarande systemet för uppföljning av marina skyddade områden, samt undersöka möjligheterna till förenkling och ytterligare samordning med övrig övervakning.

7. Samordningsbehov

7.1. Kopplingen till havsplanering och grön infrastruktur

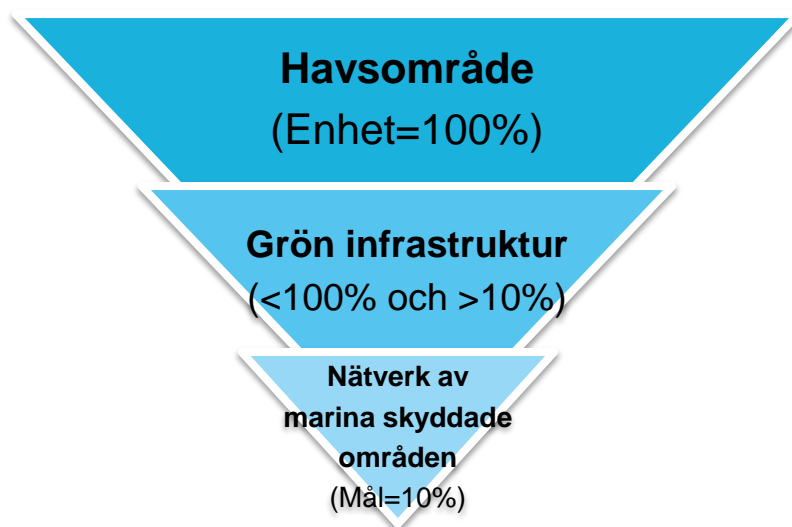
Ett nätverk av marina skyddade områden är en samling enskilda marina skyddade områden som samverkar på olika nivåer och täcker en variation av skydds nivåer utformade för att nå mål som enskilda marina skyddade områden inte kan uppnå. Bevarandemålen för nätverket kan anges som summan av de ingående målen för enskilda marina skyddade områden vilka sannolikt kopplas till arter och habitat listade enligt Natura 2000, Ospar och/eller Helcom. Nätverken av marina skyddade områden ska bidra till att nå mål för hela havsmiljön. Nätverk av marina skyddade områden är en av flera möjliga åtgärder som kan bidra till en god status hos de marina ekosystemen.

Havsplanering är en nationell rumslig planering som ska bidra till en långsiktigt hållbar användning av våra havsområden. Havs- och vattenmyndigheten är ansvarig för att driva havsplaneringsprocessen och att ta fram tre förslag till havsplaner (Västerhavet, Östersjön och Bottniska viken) som ska lämnas till regeringen för beslut. Utöver de vägledande havsplanerna kan Havs- och vattenmyndigheten också, om det behövs för att uppnå syftet med planen, ta fram förslag till föreskrifter om förbud mot eller begränsningar för verksamheter eller åtgärder inom ett havsplanerat område.

Havsplaneringen inklusive möjligheten att föreslå föreskriftsområden kan

därför ses som ett verktyg utöver områdesskyddet som kan bidra till god status hos de marina ekosystemen och bevarande av grön infrastruktur.

Grön infrastruktur är ett nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur, och till människors välbefinnande. Nätverket av skyddade områden ska bland annat ge skydd åt den gröna infrastrukturens kärnområden. Havsplaneringen kan vara en länk mellan planering och förvaltning och säkra hänsyn till den gröna infrastrukturen genom zonerings och hur havet bör användas. Det kan både handla om att begränsa vissa aktiviteter i buffertzoner kring kärnområden eller genom föreskriftsområden.

Figur 3. Åskådliggörande av de olika nivåerna i marin förvaltning, där varje nivå har sina juridiska och praktiska verktyg

För att öka kunskapen kring förvaltningsåtgärder som vidtas på olika nivåer, samt möjliggöra synergier mellan dessa, så bör man sträva efter att försöka samordna förvaltningens ramverk mellan de olika nivåerna och så långt det är möjligt, använda/utveckla en harmoniserad terminologi, taxonomi och metodik. Utvecklingen av områdesskyddet och havsplaneringen bör till exempel utgå en gemensam målbild. För att uppnå ett mer effektivt arbetssätt samt få stöd för åtgärderna hos olika intressenter kan det också vara motiverat att tydliggöra och samordna de olika processerna kring planering och förvaltning då detta ofta omfattar liknande grupper av intressenter.

7.2. Ekonomiska styrmedel

Handlingsplanen bedöms kunna genomföras inom ramen för myndigheternas befintliga resurser och de medel som finns inom havs- och fiskeriprogrammet för områdesskydd.

Naturvårdsverket har fördelat medel för arbete med reservatshandläggning till länsstyrelserna under året.

7.2.1. Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten disponerar anslaget 1:12 åtgärder för havs- och vattenmiljön. Anslaget syftar till att förbättra, bevara och skydda havs- och vattenmiljöer. Av totalt 750 miljoner kronor för år 2016 fördelade Havs- och vattenmyndigheten bland annat 400 miljoner kronor till länsstyrelserna för arbete med vattenförvaltning, kalkning, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter och lokala vattenvårdsprojekt, LOVA. Havs- och vattenmyndigheten har i särskilda åtgärdsprojekt haft en särskild utlysning kring projekt som syftar till att nå etappmålet som rör marint områdesskydd. Dessa särskilda resurser till länsstyrelserna har bidragit till att arbetet med marint områdesskydd har ökat.

7.2.2. Naturvårdsverket

Med anslaget 1:16 för skydd av värdefull natur finansieras förvärv och avtalslösningar för att skydda värdefulla naturområden. Skyddet sker i första hand genom bildande av nationalparker och naturreservat, men även genom civilrättsliga s.k. naturvårdsavtal. Inför beslut om fördelning av medel sker dialog med länsstyrelserna bl.a. i samband med återkommande årliga möten mellan företrädare för Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

På basis av regleringsbrevets villkor och bl.a. dialogen med länsstyrelserna beslutar Naturvårdsverket om budget för anslagets användning. Anslaget används i första hand till ersättningar till markägare och till förhandlings- och värderingskostnader i samband med förvärv och avtalslösningar för att skydda värdefulla naturområden.

Med anslagsposten 1:3 åtgärder för värdefull natur finansieras åtgärder för skötsel av skyddade områden, artbevarande, vilt- och rovdjursförvaltning med mera för att viktiga naturvärden ska kunna upprätthållas och områdena på ett bra sätt tillgängliggöras för allmänheten.

Inom anslaget ryms även förvaltning av Naturvårdsverkets fastigheter. Idag sköts denna förvaltning av länsstyrelserna som får ersättning för detta arbete. De delar av anslagsposten som inte fördelas till länsstyrelserna används bland annat för drift och förvaltning av IT-system som används i arbetet med skydd och förvaltning av värdefull natur, biogeografisk uppföljning, och för uppdrag inom området till exempelvis ArtDatabanken och Viltskadecenter.

7.2.3. Jordbruksverket

Stöd för ökat områdesskydd inom havs – och fiskeriprogrammet

Jordbruksverket är förvaltande myndighet för havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020. Information om programmets olika stöd och hur man söker stöd från havs- och fiskeriprogrammet via e-tjänsten finns på Jordbruksverkets hemsida (www.jordbruksverket.se).

Totalt finns över 68 miljoner kronor avsatta för projekt som ska förbättra områdesskyddet i svenska vattenmiljöer och förhoppningen är att dessa stöd ska bidra till att skapa 1 200 kvadratkilometer nya skyddade områden. Samtliga åtgärder med urvalskriterier finns utförligt beskrivna i den nationella handlingsplanen för havs- och fiskeriprogrammet. Handlingsplanen går att ladda ner via Jordbruksverkets hemsida (www.jordbruksverket.se).

Möjliga stöd

Stöd till arbete för ett förbättrat områdesskydd kan sökas i två åtgärder:

- *Bevarandeprojekt för skyddade områden*
- *Skydd av havsmiljön*

Möjligheterna att söka stöd skiljer sig något mellan dessa två åtgärder så det är viktigt att den som ska ansöka om stöd har bildat sig en uppfattning om projektets syften, huvudsakliga projektaktiviteter, planerade utförare och förväntade projektkostnader. Målgrupperna för åtgärderna är breda och stöd kan bland annat sökas av myndigheter, universitet och högskolor, organisationer och företag.

Stödavgränsningar

Generellt kan man säga att åtgärden för Skydd av havsmiljön kan ge stöd till de flesta projekt som avser att öka skyddet av havsmiljön, vilket inkluderar arbete med olika typer av områdesskydd. Inom åtgärden Bevarandeprojekt för skyddade områden kan man endast söka stöd för arbete med områdesskydd men här ingår även stöd för områdesskydd i inlandsvatten. Stöd ges inte för sådana insatser som företag är skyldiga att vidta enligt lag. En annan viktig skillnad är att åtgärden för Skydd av havsmiljön inte ger stöd för myndigheters löneutgifter och därmed inte heller för deras indirekta kostnader. Däremot är konsultkostnader stödberättigade. Detta får konsekvensen att projekt som ska ersätta löneutgifter för myndighetspersonal bara kan sökas inom åtgärden Bevarandeprojekt för skyddade områden och då måste projektet avse någon form av områdesskydd i hav eller sjö.

Urvalskriterier

Det finns nationella prioriteringar i form av urvalskriterier för samtliga åtgärder i havs- och fiskeriprogrammet.

Inom åtgärden Bevarandeprojekt för skyddade områden prioriteras särskilt projekt som avser förberedelser, inklusive studier, eller utarbetande av bevarande-, skötsel-, skydds- eller förvaltningsplaner i marina miljöer som inkluderar projektsamverkan med berörda aktörer genom planerade dialogmöten.

Inom åtgärden för ökat skydd av havsmiljön prioriteras projekt som avser förberedelser eller inrättande av skyddade områden till havs, framtagande av länsspecifika regionala planer för grön infrastruktur, framtagande av nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper, samt genomförande av åtgärder inom nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper eller projekt för att ta fram kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper.

7.3. Verksamheter och sektorer som kan påverkas av ett utökat skydd

Inom ramen för arbete med marint områdesskydd ingår att begränsa de hot som påverkar bevarandevärdena negativt. I arbetet med havsplaneringen har

tematiska grupper tillsatts för att beskriva olika verksamheter och sektors anspråk i havsmiljön. Grupperna har arbetat utifrån det egna perspektivet inom följande sektorer:

- energi,
- sjöfart,
- fiske,
- naturvård,
- regional tillväxt samt
- försvar och säkerhet

I arbetet i den tematiska gruppen för naturvård har följande verksamheter identifierats som prioriterade konflikter att hantera i havsplaneringen:

- Utvinning av material, t.ex. sandtäkt
- Sjöfart, framför allt buller från sjöfarten
- Vindkraftverk, störningar under anläggningsfasen, samt hot mot sjöfågel under verksamheten
- Fiske, både fiskets direkta påverkan på fiskeridödligheten, naturliga födovävar och fysisk påverkan på bottnar vid bottentrålning samt bifångst av fågel och marina däggdjur

För ytterligare information om hur olika verksamheter och sektorer påverkas av ett utökad marint områdesskydd hänvisas till de rapporter som tagits fram inom ramen för de tematiska grupperna inom arbetet med havsplaneringen.